

ЧИТАТИ – ЩОБ ЗНАТИ, ЗНАТИ – ЩОБ ПЕРЕМАГАТИ!

У К Р А Ї Н И

Військо

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

ASAP:
«АНГЕЛИ ТАЙРИ»

С.14

«МАРГАРИТКА»
ПОЛЮЄ НА ДРОНИ

С.32

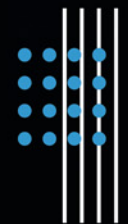
ЧЕРВОНІ
УПИРИ

С.62

INVICTUS GAMES

SYDNEY 2018

TEAM UKRAINE

МИ — НЕСКОРЕНІ!

ЗНАЙОМТЕСЬ ЗІ ЗБІРНОЮ УКРАЇНИ ІГОР НЕСКОРЕНИХ 2018

СІДНЕЙ, АВСТРАЛІЯ 20-27 жовтня 2018

INVICTUSGAMES.IN.UA

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Міністерство
оборони
України

Міністерство
соціальної спільноти
та територіального
розвитку України

Міністерство
інформаційної політики
України

Міністерство
соціальної спільноти
та територіального
розвитку України

Міністерство
соціальної спільноти
та територіального
розвитку України

Міністерство
соціальної спільноти
та територіального
розвитку України

Міністерство
соціальної спільноти
та територіального
розвитку України

КООРДИНАЦІЙНИЙ ЦЕНТР

Адміністрація
Президентства
України

ЗМІСТ

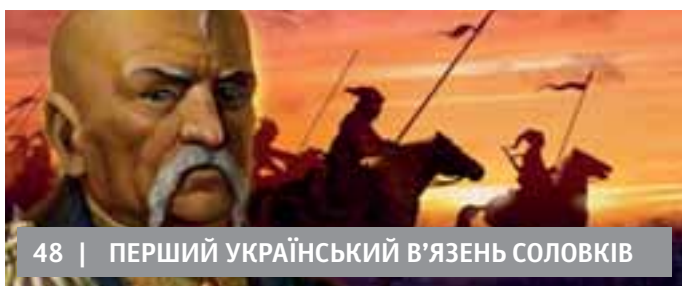
- 2 | **АКЦЕНТИ**
- 6 | **INVICTUS GAMES - 2018**
Історії трьох нескорених
- 14 | **АКТУАЛЬНО**
Іловайськ:
хто спотворює правду?
- 19 | **СИЛЬНІ ДУХОМ**
Деснянська «панама»
- 22 | **НОВИНКИ ОЗБРОЄННЯ**
«Маргаритка» полює на дрони
- 26 | **МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО**
Бригада імені гетьмана Острозького:
двері України в НАТО
- 32 | **ЗА ПОКЛИКОМ СЕРЦЯ**
ASAP: «Ангели Тайри»
- 36 | **ЛЮБОВ І АРМІЯ**
Кохання з випробним терміном
- 38 | **ВОЛОНТЕРИ**
«Перевізник»,
«Бабусин батальйон» та інші
- 42 | **ПРАВДИВЕ СЛОВО – НАША ЗБРОЯ!**
«Найкращий вірш ще ходить на свободі...»
- 44 | **НАШІ ВИТОКИ**
Нові найменування
прищеплюють гордість
- 48 | **БРАНЦІ КРЕМЛЯ**
Перший український
в'язень Соловків
- 52 | **ПРАВДА ПРО ВІЙНУ**
Диверсанти «Кузнецови»
- 56 | **НЕ ПРОБАЧИМО**
Червоні упирі
- 62 | **СМІЄМОСЯ, БО СМІЄМО**
Тупий і ще тупіші

14 | **ІЛОВАЙСЬК: ХТО СПОТВОРЮЄ ПРАВДУ?**

26 | **БРИГАДА ІМЕНІ ГЕТЬМАНА ОСТРОЗЬКОГО**

48 | **ПЕРШИЙ УКРАЇНСЬКИЙ В'ЯЗЕНЬ СОЛОВКІВ**

ЦЕНТРАЛЬНИЙ ДРУКОВАНИЙ ОРГАН МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

Засновник:
Міністерство оборони
України

Адреса редакції:
01015, м. Київ, вул. Московська,
45/1, корпус 33

Телефони редакції:
(044) 280-60-28, 280-60-45
mail: viysko2012@ukr.net

Електронна версія:
<http://www.viysko.com.ua/>
© «Військо України», 2014

Підписано до друку:
21.09.2018 р.
Наклад: 2290

Віддруковано:
ТОВ «Ландпрес»
Передплатний індекс: 74101
Передплату можна оформити
в усіх поштових відділеннях
зв'язку

**Свідоцтво про державну
реєстрацію:**
КВ № 827 від 12.07.1994 р.

Головний редактор:
Валентин БУРЯЧЕНКО

**Заступник головного
редактора:**
Андрій МИРОНЧУК

Відповідальний секретар:
Вячеслав ПЕТРОВСЬКИЙ

Начальники відділів:
Олександр БІРЧЕНКО,
Ігор ПАРУБСЬКИЙ,
Валерій ВОРОНЧУК

Спеціальні кореспонденти:
Сергій БАСАРАБ,
Олег СУШИНСЬКИЙ,
Галина ЖОЛТКОВА,
Олег ЯНОВСЬКИЙ-ШПАК

Кореспонденти:
Валерія СОКОЛІК,
Олександр ПАНЮКОВ,
Дарія МАРКЕВИЧ

Літературний редактор:
Олена ПОЛЯНСЬКА

Редакція не несе відповідальності за зміст повідомлень інформ-агентств і може друкувати статті, не поділяючи поглядів автора. Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Роботи (фотознімки, статті, малюнки, тексти та інші матеріали), які прийшли на адресу редакції, не рецензуються і не повертаються. Передрук матеріалів чи будь-яке інше їх використання можливе лише з письмового дозволу редакції. При використанні матеріалів посилання на журнал «Військо України» обов'язкове. За зміст реклами відповідальність несе рекламодавець.

НА ТРЕТИНУ БІЛЬШЕ

Президент Петро Порошенко підписав указ щодо проекту Державного бюджету на наступний рік, який передбачає, що видатки на забезпечення національної безпеки і оборони України мають бути заплановані в обсязі не менше передбачених на 2018 рік показників.

При цьому глава держави наголосив на пріоритетності поліпшення системи соціальних гарантій для українських військових, насамперед збільшення розміру грошового забезпечення.

– Якщо український воїн користується найбільшою повагою в українському суспільстві, якщо

він, ризикуючи життям, боронить кожен клаптик української землі, то, відповідно, соціальні гарантії і грошове забезпечення мають бути на належному рівні, – зазначив П. Порошенко.

Тож у Держбюджеті-2019 передбачено збільшення розміру грошового забезпечення військовослужбовців не менше ніж на 30%.

– На сьогоднішній день рівень грошового забезпечення українського воїна має бути вищим за середню заробітну плату у промисловості. І за моїм наполяганням у Збройних Силах України солдат має з 1 січня отримувати не менше як 10 тис. гривень, – наголосив Верховний Головнокомандувач.

У наступному році уряд також має вжити заходів щодо забезпечення першочергового фінансування діяльності суб'єктів сектору безпеки і оборони України за пріоритетними напрямками. Насамперед це розробка, виробництво та закупівля нових зразків озброєння і військової техніки, зо-

RAPID TRIDENT: РАЗОМ ДО ПЕРЕМОГИ

У вересні на полігонах Збройних Сил проводили спільні українсько-американські командно-штабні навчання із залученням військ «Репід Трайдент-2018», які стали наймасштабнішими спільними сухопутними навчаннями за участі підрозділів української армії та інших силових структур і військових підрозділів іноземних держав з 10 держав – членів НАТО та 4 країн – партнерів Альянсу.

Також у цьогорічних «Репід Трайдент» брали участь представники LITPOLUKRBRIG імені великого гетьмана Костянтина Острозького.

Головною особливістю цьогорічних навчань стало те, що військові різних країн у складі мультинаціональної дивізії від-

бивали повномасштабне вторгнення окупантів. Для більш якісного і наближеного до реальних умов ефективного захисту дер-

жави в навчаннях брали участь підрозділи Держприкордонслужби, Нацгвардії, Сил спецоперацій,

Управління Держохорони та військової розвідки тощо.

– Детальний аналіз кожного етапу навчань ще попереду. Та з

крема сучасного високоточного ракетного озброєння (ракетних систем і комплексів, також крилатих ракет), артилерійського озброєння, бронетанкової техніки, боєприпасів, високоточних засобів ураження та облаштування дослідно-випробних полігонів для проведення випробувань боєприпасів.

Також серед пріоритетних напрямків – посилення системи протиповітряної оборони держави та можливостей авіації Повітряних Сил і реалізація держполітики у сфері кібербезпеки, розвиток та модернізація спеціального зв'язку та захисту інформації, виконання Національної розвідувальної програми на 2016-2020 роки та посилення контррозвідувального захисту та боротьби з тероризмом і диверсійною діяльністю.

Мінфін має забезпечити своєчасне фінансування видатків, передбачених для сектору безпеки і оборони у повному обсязі.

впевненістю вже сьогодні можна сказати, що всі поставлені цілі досягнуті. Цьогорічний «Репід Трайдент» продемонстрував високу підготовку воїнів кожної представленої у нас країни, – зазначив співкерівник навчань з українського боку, заступник командувача військ оперативного командування «Схід» генерал-майор Едуард Москальов.

УКРАЇНСЬКИЙ «КЕНТАВР»

У вересні в столиці відбулася урочиста церемонія спуску на воду десантно-штурмового катера «Кентавр», який виготовлено на замовлення Міністерства оборони.

Катери проекту 58181 (шифр «Кентавр») створені в дослідно-проектному центрі кораблебудування в Миколаєві на базі малих броньованих артилерійських катерів проекту 58155 «Гюрза-М».

На катері встановлені кулемети калібру 12,7 мм і 40-мм гранатомет УАГ-40, також судно обладнано двома реактивними системами залпового вогню калібром 80 мм. «Кентаври» призначені для несення патрульної служби на річках і в прибережних морських акваторіях, для доставки та висадки десантів.

Катер може перебувати в морі 5 днів. Екіпаж – 5 осіб. На борт може прийняти 32 десантники.

Як зазначив Міністр оборони України генерал армії України Степан Полторак, вітчизняний оборонно-промисловий комплекс оперативно реагує на воєнні загрози державі. Так, на підприємстві «Кузня на Рибальському» за два останні роки було збудовано та передано Військово-Морським Силам 6 броньованих артилерійських катерів.

– Сучасні ракетні катери суттєво посилять бойові спроможності ВМС України. Пріоритетним також залишається створення всього спектра сучасних кораблів та катерів, кораблів спеціального призначення та суден забезпечення. Україна крок за кроком наполегливо та системно стає повноцінною морською державою з потужним потенціалом забезпечення національної безпеки на морі, – зазначив Міністр оборони України.

ТРЕНАЖЕР ДЛЯ ПЛАВСКЛАДУ

Тренажер «Боротьба за живучість» Навчального центру Військово-Морських Сил є єдиним в Україні та дозволяє в реалістичних умовах практично відпрацьовувати дії екіпажу морського судна з використанням аварійно-рятувального майна під час боротьби з місцевими загоряннями та об'ємними пожежами, затоплення всередині корпусу у випадках аварійних пошкоджень зовнішньої обшивки корабля або внутрішніх корабельних трубопроводів, ліквідації пробірки та виходу із затопленого відсіку корабля.

Завдяки унікальному обладнанню військові моряки матимуть можливість удосконалювати свої професійні навички. На тренажері можуть одночасно навчатися 10 військовослужбовців, а спостереження за діями моряків ведеться за допомогою відеокамер, що дає можливість для подальшого аналізу зробленого.

І це є важливим аспектом у підготовці курсантів, адже за навчальною програмою майже третину часу відведено на вивчення предмета «Боротьба за живучість». Заняття на тренажері не лише сприяють якісній фахо-

вій та психологічній підготовці моряків, а дозволяють на практиці відпрацьовувати та удосконалити вже набуті навички, використовуючи при цьому спеціальне обладнання.

Поява тренажера є черговим кроком в удосконаленні навчально-матеріальної бази. Наприклад, торік у Навчальному центрі ВМС на базі розробок британських вчених створено сучасний навігаційний тренажер, який повністю імітує ходовий місток судна із загальним набором органів управління. Тренажер дозволяє проводити тренування всього особового складу та відпрацювання маневрів ухилення від торпедної атаки та авіації противника, передачу пального на ходу, прохід каналом, розходження суден, швартування та буксирування, пошукові та рятувальні дії.

ЗАХИСТИМО СВІЙ ДІМ – ЗАХИСТИМО УКРАЇНУ!

На Херсонщині у вересні проведено масштабні навчання окремої бригади територіальної оборони, в яких взяли участь понад 2 тисячі військовозобов'язаних віком до 60 років. Особовий склад підрозділів територіальної оборони навчався охороняти органи державної влади, місцевого самоврядування, інші важливі об'єкти та комунікації.

Також резервісти мали змогу поліпшити вишкіл з вогневої, інженерної, тактичної, психологічної та спеціальної підготовки та навчалися надавати першу домедичну допомогу в умовах бойових дій.

Більшість резервістів – працівники органів державної влади, територіальних управлінь і місцевого самоврядування. Треба зазначити, що під час проведення навчань 600 чоловіків склали присягу на вірність народу України.

– Цього року ми відзначаємо другу річницю територіальної оборони області і за цей час ми дуже згуртувалися та вийшли на новий рівень. Треба зазначити, що наша система територіальної оборони – це наш спокій. Захистимо свій дім – захистимо Україну! – наголосив очільник Херсонщини Андрій Гордєєв.

ОБЕРЕЖНО – МІНИ!

На Луганщині під патронатом Посольства Сполучених Штатів Америки в Україні активно триває реалізація проекту «Зменшення ризиків травмування та загибелі дітей від наземних мін», який охоплює 23 загальноосвітні школи області, що знаходяться найближче до лінії зіткнення сторін.

Безпосередня організація занять зі школярами здійснюється фахівцями громадської організації «Ліга офіцерів» у тісній взаємодії зі військовослужбовцями Об'єднаних сил.

Реалії прифронтового життя свідчать, що, попри юний вік, більшість школярів вже неодноразово стикалися із вибухонебезпечними предметами.

На жаль такий стан речей призводить до звикання підлітків до небезпеки, тому під час проведення занять дітям спочатку надається інформація про загрозу, яку містять міни та інші вибухонебезпечні предмети, а вже потім за допомогою мультимедійного обладнання та друкованих спеціалізованих матеріалів юних слухачів знайомлять з тим, як убезпечитися від мінної небезпеки.

Керівник проекту Андрій Кушнір наголосив, що інформування дітей про мінну небезпеку є важливою інвестицією в налагодження мирного життя та подолання наслідків російської агресії на Луганщині.

У МОРЯКІВ – «ШТОРМ»

На спільних командно-штабних навчаннях «Шторм-2018» військові моряки разом з особовим складом підрозділів Сухопутних військ, Повітряних Сил, Сил спецоперацій, а також колегами з інших військових формувань відпрацьовували питання командування військами під час оборони Чорноморського узбережжя, а також охорону важливих об'єктів інфраструктури.

Зокрема кораблі та катери ВМС здійснили бойові стрільби по морських, повітряних і берегових цілях, проводили мінно-загороджувальні та пошуково-рятувальні дії, а також охорону та оборону пунктів базування. Крім того, було здійснено висадку морського десанту та відпрацьовано протидесантні дії. У навчаннях взяла участь і авіація.

Особовий склад підрозділів, якій залучався до командно-штабного навчання, відпрацьовували ведення стабілізаційних дій, відбиття повітряного нападу про-

тивника, перегруповання військ, підготовку районів до виконання завдань та здійснення протипідводно-диверсійної оборони та боротьби з диверсійно-розвідувальними групами противника.

Одним з важливих завдань цього навчання стало досягнення сумісності з органами управління.

Також найближчим часом планується збільшення корабельного угруповання, морської піхоти та артилерії на Азовському напрямку для надійного захисту всіх рубежів і мирної виробничої діяльності в акваторії Азовського моря.

ЗА СТАНДАРТАМИ НАТО

Черговий курс з підготовки військових правоохоронців за навчальною програмою «Базовий курс військового поліцейського» стартував на базі львівського навчального центру Військової служби правопорядку (ВСП) Збройних Сил України. Протягом трьох місяців понад 50 військовослужбовців з підрозділів та військових частин ВСП під керівництвом досвідчених інструкторів здобуватимуть професійні навички за програмами,

адаптованими до стандартів НАТО з підготовки військових поліцейських.

Перший навчальний модуль «Застосування сили» проводять інструктори навчального центру, а вже наступний – «Поліційні операції» – викладатимуть інструктори з Республіки Литва. Крім того, упродовж курсу досвід роботи передаватимуть військові поліцейські з Данії, Канади, Польщі та Великої Британії.

Наприклад, у межах розвитку сержантського корпусу Збройних Сил України головний старшина навчального центру Військової поліції Збройних Сил Великої Британії майстер-сержант Андре Прайс уже перебуває з робочим візитом у львівському навчальному центрі та поділиться з колегами професійним досвідом.

INVICTUS GAMES – 2018

**INVICTUS
GAMES**

SYDNEY 2018

Менше ніж за місяць –
20 жовтня цього року
в австралійському Сід-
нейі стартують чергові
INVICTUS GAMES–2018.

*Історії трьох
нескорених*

Цього разу в міжнародних змаганнях, започаткованих Принцом Сасекським Гаррі 2014 року, вдруге візьмуть участь українські захисники, які зазнали поранень у зоні бойових дій на Донбасі, боронячи Україну від російської агресії. 15 найсміливіших, вольових та мужніх українських героїв продемонструють на весь світ свою незламність і силу духу нашого народу.

Хлопці готові повторити досягнення своїх побратимів на іграх в Торонто-2017 й продовжити «золоту славу» Олега Зімнікова, Василя Пашкевича, Олександра Писаренка, Павла Будаєвського та інших сильних духом українців. Наші учасники австралійських баталій твердо переконані: синьо-жовтий прапор неодноразово майоритиме над Сіднеєм! Тож упродовж семи днів наприкінці жовтня українська національна команда захищатиме честь країни в шести видах спорту. І доведитиме, що українці – дійсно нація незламних!

ВИЖИВ ПІД ДЕБАЛЬЦЕВИМ

A man in a black cap and shirt is shown in profile, aiming a bow. He is wearing a black glove on his right hand and a black sleeve on his left arm. The background is a blurred outdoor setting with trees and a blue sky.

До війни Олександр був приватним підприємцем, а коли у країну вдерлися російські окупанти, – він без жодних вагань пішов обороняти Батьківщину. Старший лейтенант Зозуляк проходив службу в складі 128-ї окремої гірсько-піхотної (з цього року – гірсько-штурмової) бригади. Командиром взводу управління мінометної батареї пройшов кілька гарячих точок на Донбасі. Воював під Золотим, Попасною, Луганським, Санжарівкою, а кінцевим випробуванням для Олександра стали бої за Дебальцеве...

Посилені наступи окупантів на українські позиції тривали кілька днів. Підступні ворожі обстріли з артилерії, танків та зенітних установок відбувалися майже щоденно. Один з боїв, який назавжди залишився в пам'яті офіцера, відбувся 25 січня 2015 року між населеними пунктами Троїцьке і Дебальцеве, коли в атаку на український пост посунули російські танки, за ними – піхота. Сили ворога переважали. Почався запеклий бій. Втрати були з обох сторін. Раптом до позиції, немов ооскаженілий звір, помчав ворожий танк. Зозуляк кинувся до окопу та відкрив вогонь по бронемашині. Однак танк не був пошкоджений і проїхався по Олександрю, зрівнявши траншею із замерзлою землею. 37-річний чоловік бачив, як гусениця вдавлює в землю його кінцівки – ліві руку і ногу. Згодом танк розвернувся й ще раз проїхався по українському захиснику. Втім чоловік був при свідомості. Переборовши біль, Олександр зрозумів, що живий...

– Все відбулося несподівано, за одну мить. За декілька секунд до того на моїх очах троє наших бійців, які поспішали нам на допомогу, на жаль, загинули в бою... – морщить чоло Олександр Зозуляк. – Ворожі танки сунули з усіх боків, одна з бойових машин окупантів мчала на мене на повній швидкості. Варіантів врятуватися було вкрай мало. Побігти вперед – розстріляють бойовики, залишитися в полі на відкритій місцевості – потрапити в руки ворожий

піхоті. Чесно кажучи, в полон не хотілося. Єдиний варіант – стрибнути у невеличкий рів поблизу окопу. Це й урятувало мені життя.

Український воїн лежав на морозі більше години, скалічений і безпомічний. Проте окупанти його не помітили. Згодом ворог відступив, адже на допомогу нашим хлопцям підійшла бронетехніка. Після відбитої атаки Олександра знайшли наші танкісти. Хлопці довго дивувалися «знахідці», проте раділи, що Зозуляк живий. Діагноз виявився зовсім невтішним: поламані ребра, таз, нога, порване гусеницею тіло, розтрощену руку лікарі одразу ампутували. Далі – довга реабілітація у військових госпіталях. Перше протезування робили в Україні, а наступне – вже у Німеччині. Сьогодні цей сильний і незламний борець за волю України та власне життя представлятиме нашу державу на

«Іграх нескорених» у Сідней. Попри протез, Олександр Зозуляк уміло стріляє з лука та вправно крутить педалі велосипеда. Весною цього року на відбірних національних «іграх нескорених», що відбулися в Києві, він виборов золото з велоспорту, показавши найкращий результат.

– Спорт для мене – це стиль життя, – зізнається герой. – Нині перебуваю навіть у кращій фізичній формі, ніж до поранення. Постійно рухаюсь, розвиваюсь і вдосконалююсь. Заняття спортом і фізкультура допомагають відновити функції тіла. Живу повноцінним життям.

...І справді, внутрішня незламність офіцера виявилася сильнішою за покалічене війною тіло. Зараз Олександр Зозуляк працює в Департаменті протидії наркозлочинності Національної поліції України.

«КУДИ Ж ТИ ПОДІВ

У зону бойових дій Андрій Усач поїхав добровольцем у складі 80-ї окремої аеромобільної (тепер – десантно-штурмова) бригади. На фронті був водієм, а в цивільному житті працював продавцем та займався встановленням систем опалення. Для нього події літа 2014 року – найбільш пам'ятні. Шквальний вогонь з «Градів», вибухи мін і снарядів, рейди ворожими тилами, постійна напруга... Все це Андрій бачив на власні очі, все це пережив, витримав нелегкі випробування долі

МОЮ НОГУ?...»

Його маршрут на Сході України пройшов по неспокійних Красному Лиману, Слов'янську, Краматорську. А найважчими були дні оборони луганського аеропорту... Тоді по наших оборонцях щодня нещадно гатила російська артилерія. Осколки снарядів калічили відважних українських бійців. 17 липня 2014-го було важко поранено й старшого солдата Андрія Усача. Той день для нашого захисника особливо пам'ятний.

– Хлопці, прискорюйтесь, зараз почнеться... – несподівано пролунало по рації у вантажівці, якою українські воїни доставляли боєприпаси побратимам на одну з позицій.

За кілька секунд навколо почалися вибухи.

– Наш «Урал» – в укриття! Машина з повним боєкомплексом! Мерщій! – гукнув бійцем Андрій Усач.

...Вантажівку вдалося убезпечити. А сам Андрій не встиг сховатися від вогню ворожої артилерії, коли неподалік розірвалася міна.

– Пам'ятаю вибухову хвилю. Упав. Намагався піднятися, але не вдалося. Дивлюся на ногу, а її практично немає. На руці – забої, рани, й обличчя неймовірно сильно пекло. Згодом відчув, що у роті зуби змішані зі шматочками металу. Втратив свідомість... – розповідає учасник бойових дій. – Прийшовши до тями, зрозумів, що знаходжуся в бункері. Поряд поранені побратими. В той момент було надзвичайно важко змусити себе жити через неймовірний біль. Над нами поралися лікарі...

Евакуювати до госпіталю Андрія Усача й 50 поранених воїнів

не було можливим. Щосекундні обстріли не давали змоги вивезти наших хлопців з летовища й доставити необхідні препарати. За кілька днів через ускладнення Андрієві ампутували ногу. Відійшовши від анестезії, Усач запитав лікаря: «Як ви це зробили? Адже ніякого інструмента для даної процедури немає!» «Зубами, козаче! Головне, будеш жити!» – відповів пацієнту доктор.

– Тепер ми друзі. При нагоді завжди запитую свого рятівника, куди ж він подів мою ногу, – жартує боєць і пригадує ще один фронтовий епізод.

...Остання ніч перед евакуацією видалася не менш напруженою за попередні в луганському аеропорту. Якось у приміщенні, де лікувався боєць, влетів реактивний снаряд з ворожого «Граду». Впав буквально за кілька метрів від Андрія. Пробивши дах, він, на щастя, не розірвався.

– Тоді моє серце немов заммерло, я вже попрощався з життям. Проте згадав свого лікаря й подумав: «Треба триматися! Правду кажуть, що Всевишній не залишає людей на землі просто так. Напевно, це треба заслужити». Зібрав волю в кулак і налаштувався боротися за власне життя, – каже військовослужбовець.

Крім ампутації лівої ноги, солдату Усачу зробили кілька складних операцій на руці та реконструкцію частини щелепи. Оперували за кордоном – в Іспанії, Канаді та США. Загалом чоловік переніс більше двадцяти хірургічних втручань.

Учасник АТО переконаний, що вижив, щоб стати корисним іншим людям. Минулого року Андрій вступив до Львівської

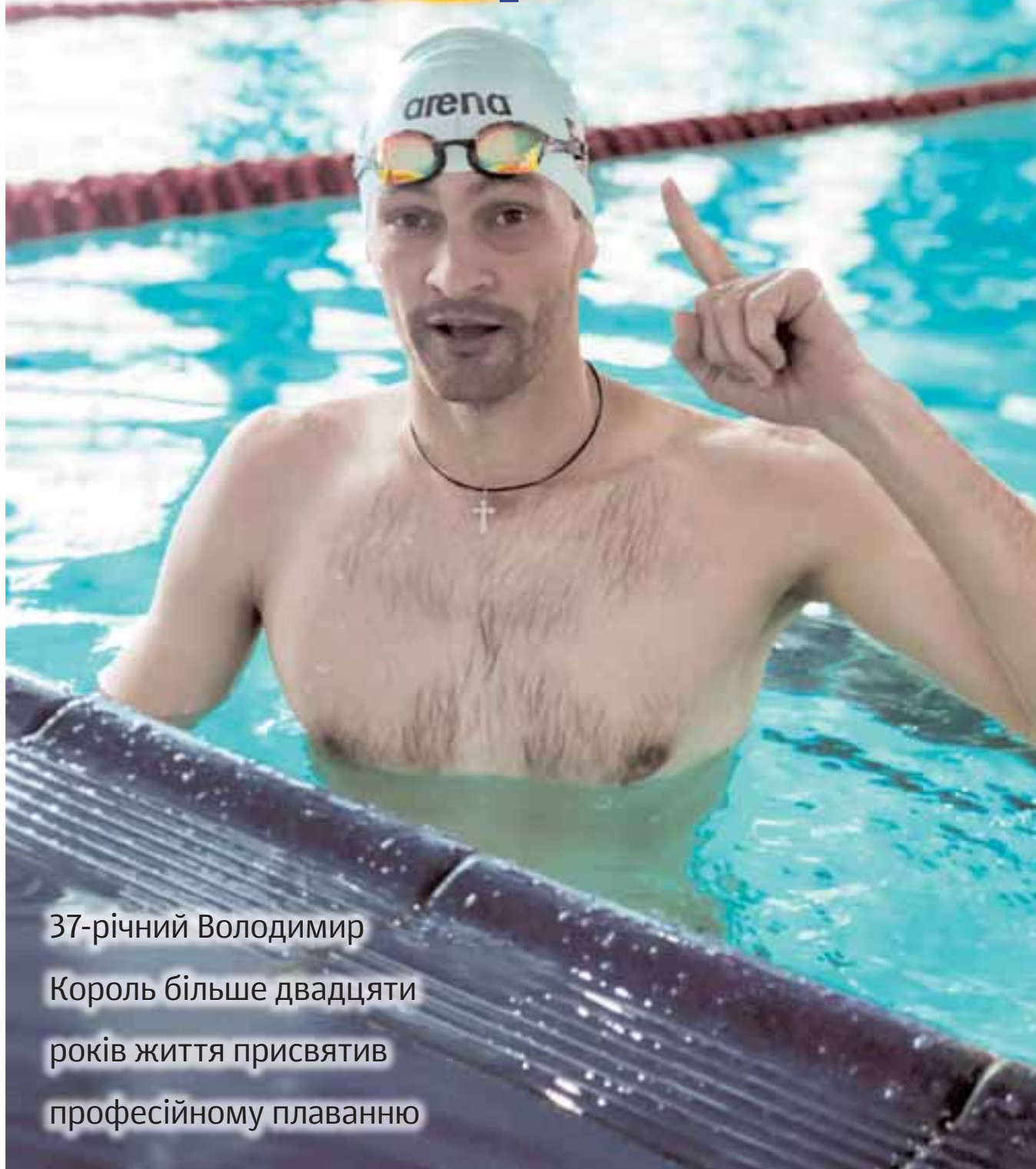
політехніки на факультет загальної психології. Йому стала цікавою ця професія після повернення з війни. Він добре знає, як сильно потребують психологічної допомоги бійці. Одразу ж по закінченні «Ігор нескорених» паралельно з навчанням планує ходити на відповідні курси, де вчать долати посттравматичний синдром. В подальшому чоловік мріє працювати в цій сфері та допомагати захисникам, які повертаються з району бойових дій.

Андрій зазначив, що спортивні міжнародні змагання є однією з найбільших його мотивацій. 2017 року йому не вдалося потрапити до збірної. Це спонукало ветерана боротися за перемогу цього року. І він свого домігся, став одним із п'ятнадцяти кращих. У Сідней разом з Андрієм поїде його найнадійніша підтримка – старша донька. Вона пишається батьком і завжди радіє його успіхам.

Своєю участю у змаганнях спортсмен хоче показати, що і з такими пораненнями не слід опускати руки, а навпаки, відкривати для себе нові захоплення й «горизонти». Це найкраще підкреслює його улюблена фраза: «Життя не закінчується, воно просто трохи змінило свій стиль». Нині Андрій Усач продовжує наполегливо тренуватися, підробляє таксистом, встановлює системи опалення в будинках на Рівненщині.

– Коли я перебуваю серед здорових людей і займаюся справами, то відчуваю себе комфортно. Головне – знайти правильний підхід до непередбачуваних життєвих обставин, – впевнений чоловік.

УКРАЇНЕЦЬ КОРОЛЬ

37-річний Володимир
Король більше двадцяти
років життя присвятив
професійному плаванню

НАЦІЛЕНИЙ НА ПЕРЕМОГУ

Спортивну кар'єру він розпочав зі здобуття освіти у столичному Республіканському вищому училищі фізичної культури. Згодом продовжив навчання в університеті й став кандидатом у майстри спорту. Відслуживши у війську, почав працювати за фахом. Володимир учив плавати і тренував дітей від 4 до 8 років. Коли у країну прийшла війна, чоловік отримав повістку до військомату і без жодних вагань пішов боронити рідну землю. На Донбасі воював у складі 30-ї окремої механізованої бригади з Новограда-Волинського

– Не розумію тих, хто побоюється стати на захист Вітчизни. – знизу плечима Володимир. – Якщо б я, доброволець і здоровий чоловік, у 2014-му сховався «під диваном», воювати пішли б діти. Тож вчинив по совісті...

Майбутня дружина Ольга підтримала вибір коханого. Війна пришвидшила їхній шлюб. Закохані побралися перед самісінькою відправкою на фронт. Тоді він твердо вірив, що обов'язково повернеться до коханої живим і неушкодженим. Втім війна – справа небезпечна. Чоловік втратив здоров'я під час виконання бойових завдань під окупованою Горлівкою як командир гармати.

– Від пострілів артилерії здоровішим не стаєш. Навіть, якщо стріляєш ти, а не по тобі. Хто чув звуки залпів, той знає, що це таке, – запевняє Володимир. – Саме під час протистояння агресору

зазнав кількох травм і важку контузію. Пройшов реабілітацію. Повернувся до життя.

У зоні АТО емоційна напруга виникала в кожного воїна. Проте, Володимир – командир й не мав права допустити виникнення негативних емоцій у підлеглих. У них бойовий колектив й одна мета – захистити Україну. Коли хлопців охоплювала пригніченість після бою чи підступного ворожого обстрілу, поліпшував настрій бійців фізичними вправами. Розробив програму тренувань і займався спортом разом із підлеглими. Такий підхід навіть у боях допомагав, адже гармаші на війні мусять бути у відмінній фізичній формі. Це необхідно для швидких і злагоджених дій.

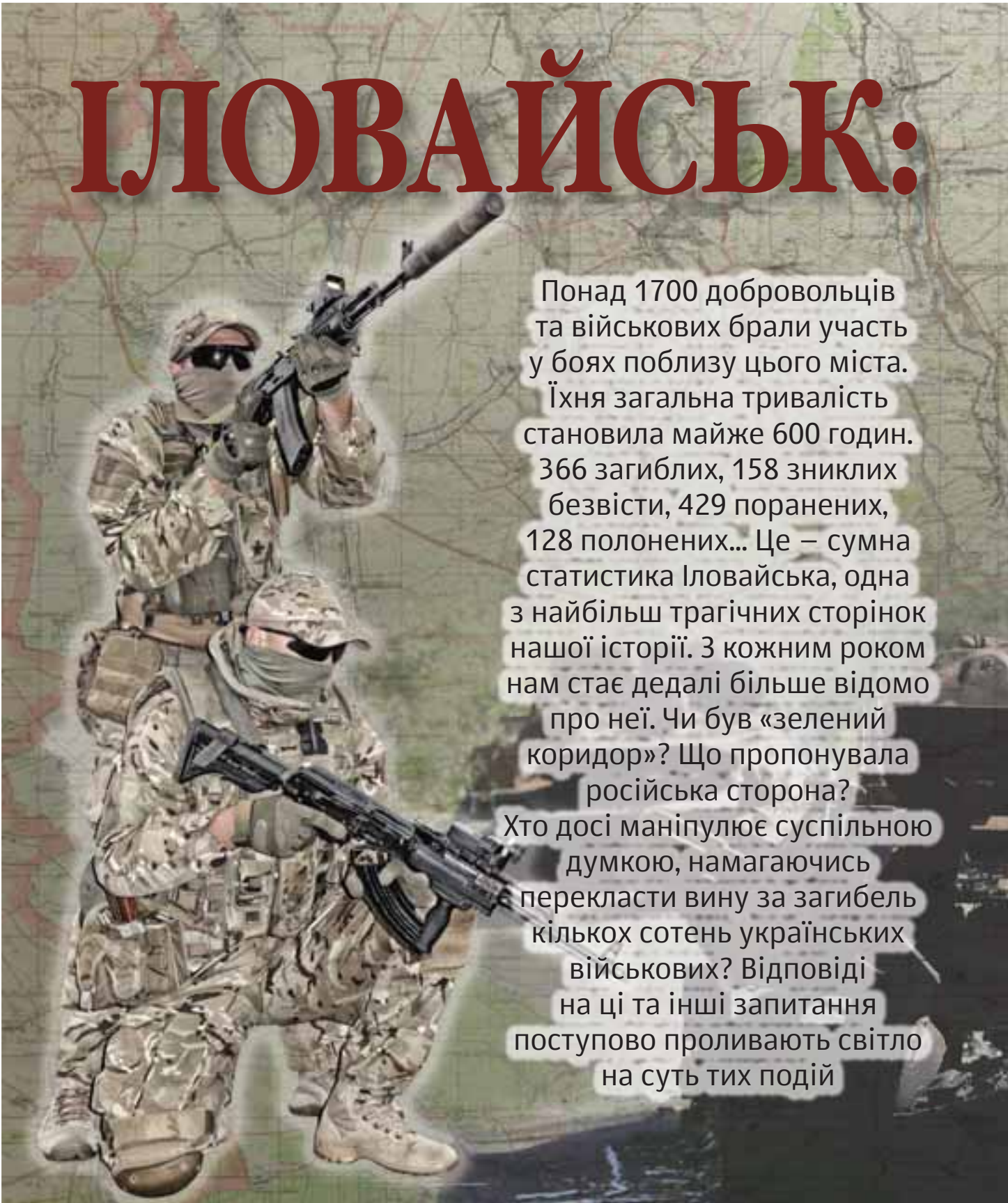
Повернувшись додому, Володимир Король дізнався про «Ігри нескорених» і зацікавився цими змаганнями. Як і мільйони

українців, вболівав за нашу збірну під час Ігор у Торонто. Його фаворитом був спортсмен Павло Будаєвський, який поклав у скарбничку збірної України чотири золоті медалі. Українського захисника захопила вмотивованість і рішучість учасників ігор. Тож у травні 2018 року взяв участь у відбірних змаганнях і переміг. Тепер він їде у Сідней.

Для Володимира плавання – не лише хобі, але й основна робота. Він продовжує тренувати дітей, підтримує зв'язок з бойовими побратимами, активно готується до змагань. Тож, безперечно, своїм наставником, надійним другом, чоловіком і батьком по праву можуть пишатися його учні, фронтові товариші і любляча сім'я...

Олег СУШИНСЬКИЙ,
Дарія МАРКЕВИЧ

ІЛОВАЙСЬК:

Понад 1700 добровольців та військових брали участь у боях поблизу цього міста. Їхня загальна тривалість становила майже 600 годин. 366 загиблих, 158 зниклих безвісти, 429 поранених, 128 полонених... Це – сумна статистика Іловайська, одна з найбільш трагічних сторінок нашої історії. З кожним роком нам стає дедалі більше відомо про неї. Чи був «зелений коридор»? Що пропонувала російська сторона? Хто досі маніпулює суспільною думкою, намагаючись перекласти вину за загибель кількох сотень українських військових? Відповіді на ці та інші запитання поступово проливають світло на суть тих подій

ХТО СПОТВОРЮЄ ПРАВДУ?

Напередодні чергової річниці трагедії під Іловайськом мережею Інтернет почав «гуляти» відверто провокаційний плакат під назвою «Иловайская битва в цифрах». Він у кращих традиціях радянської пропаганди містив неправдиві дані. Зокрема завищені цифри втрат серед українських військовослужбовців та добробатівців, кількість поранених та тих, хто потрапив у полон. Наводиться чимало й інших брехливих тверджень. Підсумовує цей «витвір» думка нібито «експерта ДНР», який покладає провину за цю трагедію на керівництво України.

Хто є авторами цього плаката, зрозуміло відразу. До відвертих маніпуляцій з боку російських пропагандистів ми вже звикли. У такий спосіб Росія вкотре намагається перекласти з себе вину за розстріл наших військовослужбовців. Але навіщо через чотири роки після трагедії знову ятрити рани українського суспільства? Відповідь очевидна: аби тиском на нашу колективну пам'ять вкотре посяяти невдоволення та «зраду».

Добре, коли люди аналізують та зважено ставляться до будь-яких складних подій. А якщо ні? У найбільш вразливих змінюється загальний психологічний стан, нагнітається невдоволення тощо. Окремі з них можуть навіть вдатися до неадекватних дій.

Саме цього й намагаються досягти інформаційно-психологічні війська Російської Федерації. Їхня причетність до створення вищезгаданого та аналогічних фейків є очевидною. Власне, як і до безпосередньої підготовки та подальшого супроводження всіх подій, пов'язаних з Іловайськом. Існування у Збройних силах Росії військ інформаційних операцій відкрито підтвердив на одному із засідань Державної думи тамтешній міністр оборони Сергій Шойгу.

Ця заява, до слова, була далеко не першою. Такі структури традиційно існували в російській армії. У складі Чорноморського флоту Росії в Севастополі, наприклад, ще до анексії Криму діяла група фахівців з психологічних операцій, яка працює й досі. Крім того, «інформаційники» є у штаті всіх російських угруповань, розгорнутих вздовж українського державного кордону. А це немало: небагато 5 армій і 19 батальйонних тактичних груп першого та другого ешелонів.

Аби ефективно вести інформаційну війну проти населення Донбасу та військовослужбовців, які обороняють наш східний рубіж, керівництво Генерального штабу ЗС РФ створило у складі Центру територіальних військ Південного військового округу Управління інформаційного протиборства. Його організаційно-штатну структуру становлять три відділи: інформаційної ізоляції району бойових дій, дезінформації і контрпропаганди, а також військово-цивільної взаємодії. Штучно створюючи «доказову базу», фахівці цього управління розміщують у російських засобах масової інформації та на інформаційних ресурсах «ЛНР» і «ДНР» відповідні матеріали інформаційно-психологічного впливу.

Під час і після подій під Іловайськом, наприклад, вони прискіпливо вивчали акаунти українських полонених військовослужбовців у соціальних мережах: уподобання, коло їхніх знайомих, друзів, родичів, волонтерів і просто небайдужих людей. Тобто над інформацією працювали адресно. Згодом «записувалися в друзі» і поширювали на їхніх інтернет-сторінках повідомлення деморалізувального характеру. Так створювали тяжку морально-психологічну атмосферу навколо цієї події. Інколи не гребували «зливати» інформацію про наших полонених ватажкам бойовиків. Ті ж, виманували за нібито звільнення того чи іншого

Противник використовує у своїх цілях насамперед емоції, пов'язані з втратами особового складу, техніки і територій. Стосовно іловайських подій це був безпрецедентний вплив, якого досі не знала Україна

військовослужбовця немалі суми коштів. Налякані родичі готові були віддати все, натомість залишилися ошуканими.

Окрім цього, військовослужбовці та їхні сім'ї отримували масові смс-розсилки із закликами скласти зброю та залишити позиції. Через підконтрольні Росії засоби масової інформації активно працювали агенти впливу. Вони поширювали думку про неприпустимість війни між братніми народами, а також про те, що коман-

дування віддає злочинні накази і навмисне відправляє солдатів на смерть.

Все це мало на меті створити в армійському середовищі та суспільстві загалом умови для заворушень. Результатом цих провокацій, як відомо, стали заклики не виконувати накази керівництва армії, які лунали в деяких частинах. Аби перешкодити проведенню мобілізації, люди пікетували військові комісаріати тощо. Тим часом на тлі відведення уваги

суспільства від реальних причинно-наслідкових зв'язків відбувалося реальне вторгнення Російської Федерації на територію України. Наприкінці серпня 2014-го, як відомо, на Луганському і Донецькому напрямках український державний кордон перетнули російські угруповання чисельністю близько 8 тис. осіб. Загальний фронт антитерористичної операції тоді становив понад 400 кілометрів. Все це фактично перекреслило плани антитерористичного центру щодо наведення порядку на Донбасі.

– Аналогія полягає в тому, що інформаційно-психологічні війська Російської Федерації можна порівняти зі снайпером, – пояснює полковник Віктор Шидлюх, заступник начальника управління

Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України. – Головною ціллю в бою для нього є офіцер – організатор і керівник підрозділу. Натомість для держави-загарбника головною ціллю у війні загалом є воєнно-політичне керівництво тієї країни, яку намагаються поневолити. Саме виходячи з цього й будують свою роботу російські засоби інформаційно-психологічного впливу. Їхня мета – дестабілізувати ситуацію та зруйнувати систему управління збройними силами і державою загалом.

Легко досягнути цієї мети допомагає низька опірність суспільства до таких інформаційних маніпуляцій. Адже противник використовує у своїх цілях насампе-

ред емоції, пов'язані з втратами особового складу, техніки і територій. Стосовно іловайських подій це був безпрецедентний вплив, якого досі не знала Україна.

Про скурпульозну підготовку до інформаційних провокацій свідчать регулярні заявки, які надходили від Центру територіальних військ Південного військового округу вищому керівництву. Управління інформаційного протидіювання, наприклад, замовляло символіку, літературу та атрибутику неонацистського характеру. Їх підкидали на українські блокпости, у помешкання громадян чи на бойову техніку. Потім відомі всім телеканали демонстрували це у своїх постановочних репортажах. Така нехитра маніпуляція дозволяла російським засобам масової інформації переконувати свою аудиторію в існуванні на Донбасі нацистських каральних загонів на кшталт таких, які були у складі вермахту за часів Другої світової війни.

До речі, деякі приклади тієї кривавої бійні російські «військові інформаційники» перевернули з ніг на голову і трактували з вигідного для себе боку. Пригадаймо хоча б відоме всім з уроків історії слово «котли». Військовою мовою воно означає територію з розташованими там військовими угрупованнями, з усіх боків оточену противником. Ці ганебні приклади, коли радянські солдати, не маючи чим воювати, здавалися противнику цілими дивізіями, росіяни інтерпретували на свій манер. Розстріл наших військ під Іловайськом вони досі називають «котлом». Їм плювати на те, що це ганьбить насамперед їх самих, головне, щоб посіяти паніку і страх серед українців.

На жаль, до відвертих маніпуляцій вдаються й окремі вітчизняні засоби масової інформації. Протягом серпня – вересня нинішнього року вони вкотре поширювали

інформацію про те, що нібито в оточення під Іловайськом («котел») потрапили лише добровольчі батальйони. Збройні Сили, мовляв, там були відсутні.

Натомість правда є дещо іншою. Напередодні тих подій підрозділи Збройних Сил України розсікли проросійських бойовиків на чотири частини. Це мало стати передумовою для їхнього наступного блокування та знищення. У серпні 2014-го Іловайськ як населений пункт жодного стратегічного значення не мав. На той час українське військо вже контролювало Кутейникове. Це дало змогу перерізати залізничну гілку через Амвросіївку на Іловайськ, а потім на Макіївку і Донецьк. Фактично це означало блокування залізничного сполучення з Росією, а відтак і поставку бойовикам зброї, боєприпасів та інших матеріальних засобів. Російське керівництво добре розуміло, що це означатиме остаточну поразку «руського міра» на Донбасі. Тому вдалося до хитрощів, спочатку пообіцявши «коридор» для виходу, а потім цинічно розстрілявши наших хлопців.

У цьому зв'язку доречно також пригадати неправдиву інформацію, яка поширювалася в мережі Інтернет та засобах масової інформації про відомого більшості

Росіяни спочатку пообіцяли «коридор» для виходу, а потім цинічно розстріляли наших хлопців

громадян полковника Павла Пивоваренка, командира 51-ї окремої механізованої бригади. Він – один із тих, хто пішов воювати без жодних вагань і відмовок. Не шукаючи виправдань, не вимагаючи ідеальних умов та причин, аби не йти. З посади офіцера бойової підготовки штабу Сухопутних військ його призначили керувати підрозділом і він не побоявся взяти на себе відповідальність. Його частина звільняла Северодонецьк, Лисичанськ, Попасну та ще чимало населених пунктів.

Під Іловайськом у розпорядженні офіцера залишились дві механізовані роти, протитанкова,

мінометна батареї та окремі військовослужбовці з інших підрозділів. Вони йшли на допомогу добровольчим батальйонам, що утримували місто. Комбриг загинув під час виходу з Іловайська. Його тіло ідентифікували за камуфляжем, який напередодні придбала йому дружина, а також за результатами ДНК. Натомість поки тривало слідство його намагалися зробити зрадником, приписуючи батьків (померлих) в Росії, брата – російського офіцера, якого насправді ніколи не було, та навіть зв'язки із сепаратистами. Але за допомогою небайдужих людей суспільство таки дізналося правду.

Усе наведене вище свідчить лише про одне: Російська Федерація будь-якими способами намагається вкотре викривити історію. Але за всієї складності подій під Іловайськом ми маємо тверезо аналізувати ситуацію, керуючись насамперед фактами. Це наш обов'язок перед тими, хто віддав там своє життя, і тими, кому вдалося вижити в тій страшній бійні. Адже люди, які пішли захищати Іловайськ, зробили це свідомо. А той факт, що перевага ворога лише в особовому складі та техніці становила десятки разів, свідчить про те, що їхня жертвність не була даремною.

Сергій БАСАРАБ

Медичні автомобілі під Іловайськом росіяни знищували з тим же ентузіазмом, що і танки

Деснянська «панама»

Небо вкрили сірі хмари, сирістю просякла понівечена снарядами місцевість, а холодний вітер, пробираючи хлопців до кісток, давав зрозуміти, що це не «холодна», а справжня війна, у вир якої потрапив підрозділ піхотинців 169-го навчального центру під командуванням майора Сергія Семещенка з позивним «Парус». Для молодого комбата і його побратимів той період війни став серйозним життєвим випробуванням...

Їх було 27. Саме стільки налічував підрозділ, з яким командир прибув у Дебальцеве пізньої осені 2014 року. Його взвод становили мобілізовані та військово-службовці-контрактники. Вік бійців був різний – від 20 до 55 років, однак за незначний проміжок часу Сергій зміг згуртувати з них колектив побратимів і повів за собою штурмувати нові висоти. Тому й не дивно, що з першого дня перебування на передовій хлопці «Паруса» воювали, як один кулак.

Дорога зі спустошеного донбаського містечка до передових позицій нашої оборони для деснянських піхотинців була нелегкою. Вони прямували на найвіддаленіші опорники-«нулі», що на той час були форпостом українських військ у боях за Дебальцеве. Бійцям довелося прориватись через територію, яку контролювали загонами російсько-терористичних військ.

...Сергій глянув у вікно машини і побачив, як за 300 метрів розриваються ворожі снаряди. За кілька секунд кулі вдарили по українській колоні. Та командир не розгубився. Він наказав водіям продовжувати рух, а кулеметникам – дати відповідь по лісосмузі, звідки вівся обстріл. Підлеглі його не підвели і змусили противника припинити вогонь. Те зіткнення стало для підрозділу бойовим хрещенням. З боєм наш взвод дістався позиції під оригінальною назвою «Панама».

Там українські воїни зазнавали щоденних ворожих обстрілів. Найбільше дошкуляла артилерія. Втім до небезпеки наші хлопці швидко звикли. Уламків ворожого металу, що падали на українські позиції, навчилися уникати. Бойову майстерність набували на ходу. Ворог відчув це на власній шкурі.

Кажуть, добре розвинена інтуїція притаманна лише жіночій

половині людства. Проте, коли спілкуєшся із Сергієм, створюється враження, що на війні вона є в кожного командира. Офіцер жартома називає її «чуйкою». Однак гумор зникає відразу, тільки-но мова заходить про випадок, коли командирське відчуття небезпеки врятувало Сергія і його бойових побратимів. Один із грудневих днів 2014-го Семещенко пам'ятатиме завжди...

Одного разу українські військові із сусідніх підрозділів доставили деснянцям акумулятори для танків та бойових машин піхоти. Щоб не «засвітитися» перед окупантами, розвантаження почали на замаскованій ділянці неподалік «Панами». Несподівано командир почув підозрілий звук з боку ворожих позицій. Дав команду: «Усім в укриття!» Тієї ж миті на українців полетіли міни...

– Під нашими ногами здригалася земля. Я дав наказав підлеглим відкрити вогонь у відповідь, що мої кулеметники відразу ж зробили. Ми з офіцером-танкістом, який підвіз допомогу, останніми кинулись у бліндаж. Поруч з укриттям мій побратим послизнувся й упав на примерзлу землю. Раптом

поблизу добре укріпленого бліндажу розірвався черговий снаряд... Я заходився допомогати товаришу. Схопив його за ногу й щосили потяг у наш бункер. Дякувати Богу, танкіста не зачепили осколки, він не постраждав, – згадує Сергій Семещенко. – Мої бійці блискавично вдарили по ворожих цілях. Крізь легкий туман, що лягав на землю, виднілися клуби чорного диму. За кілька хвилин обстріл припинився. Зі спостережного посту повідомили, що група вцілілих ворожих мінометників відійшла. Провокація окупантів дістала гідну відповідь. Офіцер, якого я рятував, потиснув мені руку. Ми обидва подякували Всевишньому, що вберіг наші життя... Оглядаючи після бою своє господарство, не вірив власним очам. Навколо все було у вирвах, з яких стирчали уламки «стодвадцятих» мін...

Ситуація поблизу Дебальцевого загострювалася з кожним днем. До «дебальцівського плацдарму» підходили регулярні війська Російської Федерації. Небезпека наростала. Ворог гатив по українських позиціях досить прицільно. У такій напрузі відсвяткували Новий рік та Різдво.

Деснянські піхотинці щоразу відбивали атаки оскаженілого противника, не здавалися, мужньо і впевнено утримували «Панаму». Гасло «Боронити рідну землю до кінця!» стало для кожного воїна святим обов'язком.

Одним із найважчих днів на передовій для «Паруса» і його підлеглих стало 10 січня 2015 року. Того дня російсько-окупаційні війська вкотре обстріляли деснянців, провівши так звану розвідку боєм. Ватажки бойовиків, які діяли під керівництвом російських офіцерів-кураторів, переслідували мету обстріляти «укрів», атакувати їх групами піхоти з флангів, вибити із утримуваних позицій. Із радіоперехопленнь стало зрозуміло: наступати будуть усіма силами!

«Пускай вперед все, что у тебя есть! – гарчав хрипким голосом один із «руських стратегів». – Они не смогут устоять! А если будут упираться – живьем возьмем. Пусть знают...гы-гы...»

Запрацювали зенітні установки та міномети «Василёк» противника. Кулі й міни пронеслися над українськими опорними пунктами, немов буревій. Стрілянина не вщухала. Бійці під вправним керівництвом майора Семещенка прийняли кількагодинний бій. Та пекельна доба нашим воїнам здалася вічністю...

– Ми гідно відповідали окупантам. Втім була напруга, гуркіт, страх... Все це впливало й на моїх хлопців. З уст стомленого бійця чую: «Командире! Може відступимо?» «Ти що, соколе? В мирні краї зібрався? – питаю вояка. – Стріляй. Будь козаком! Там, де ворог, там наша земля!» Вдалося його підбадьорити, підтримати словом, заспокоїти, – говорить учасник бойових дій. – Раптом отримую інформацію про ворожі «Гради». Я вийшов на зв'язок із нашими

артилеристами й попросив допомоги. Гармаші з Дівичок не відмовили. Минуло кілька хвилин – і їхня «арта» вже була на рубежах висоти-блокпоста «Гостра Могила». По вогневих точках окупантів вдарили перші залпи... Бій тривав понад годину. Позиції бойовиків були знищені. Згодом розвідка доповіла, що найманці зо три дні вивозили з позицій трупи своїх поплічників...

Мине лише кілька днів – і спікери вигаданої «ДНР» та російські ЗМІ згадають 10 січня. Брехливі горлопани кремлівської пропаганди назвуть цю дату «днем большой победы» під Дебальцевим. «Укрокаратели понесли потери на «Панаме»: 20 «трёхсотих» и 12 «двухсотих...», – голосили стрічки «Первого канала», LifeNews, «Оплота». Втім від рупорів «дири» й Путіна годі було чекати чогось іншого... Переглянувши той сюжет, Сергій Семещенко лише посміхнувся і подякував побратимам за філігранну роботу!

– Хлопці, «русский мир» нас кілька днів уже ховає. Що ж, це добра прикмета. Отже, житимемо довго і щасливо. Я в це вірю! Молодці! – сказав тоді бойовий офіцер.

...Позицію «Панаме» наші хлопці утримували до початку організованого виходу українських військ із Дебальцевого. Разом із командиром додому живими повернулися всі його підлеглі. Хлопці й нині впевнені: «У бою ворог «Панаму» не захопив. Все одно вона буде наша! Адже Україна переможе!» Більшість цих воїнів і досі продовжують службу. Майор Сергій Семещенко став командиром батальйону механізованого полку. Війна за Україну назавжди залишиться у спогадах відчайдушного офіцера, а його бойовий досвід і вміння захищати рідну землю будуть прикладом для багатьох майбутніх поколінь.

Олег СУШИНСЬКИЙ,
Дарія МАРКЕВИЧ

Ефективна зброя проти безпілотних ворожих літальних комплексів – це те, чого сьогодні не вистачає на передовій. Захисники України на Донбасі щодня фіксують дрони окупанта над своїми позиціями. Зі стрілецької зброї вразити їх практично нереально, єдиним ефективним засобом залишається ЗУ-23. Але й це – не найкращий варіант

«МАРГАРИТКА»

ПОЛЮЄ НА ДРОНИ

Стрімкий розвиток малих безпілотних апаратів став великим викликом для інженерної оборонної думки. Сучасний досвід, набутий в усіх воєнних конфліктах, свідчить, що прості у використанні та дешеві малі безпілотні літальні апарати чимдалі стають більшою проблемою та містять велику загрозу для наземних військ і стратегічних об'єктів. Для вирішення питання захисту від дронів об'єднали свої зусилля ДК «Укроборонпром» та найбільше приватне об'єднання польської оборонки – WB Group. Завдяки новому поєднанню вже відпрацьованих систем вдалося за мінімальний термін створити новий тип зброї – ZRN-01 Stokrotka, який на український лад назвали «Маргаритка». Українська оборонка вже може запропонувати нову розробку, яка пройшла випробування і готова до виробництва.

Для того, щоб знищувати безпілотні літальні апарати, «Маргаритка» обладнана сучасною системою виявлення цілей, яка включає український радар, оптичні прилади і цифрову систему керування вогнем польського виробництва.

Вона є високоефективною, адже після вибуху ракети в повітрі уламки розлітаються на півсотню метрів. І це в рази збільшує шанси знищити ворожий дрон.

Система виявлення цілей дозволяє знаходити навіть малі БПЛА – зокрема з композитних матеріалів – на відстані до 10 км. Для знищення цілей підходять українські некеровані ракети РС-80ПО виробництва Державної акціонерної холдингової компанії «Артем».

Після виявлення повітряної цілі система керування вогнем розраховує траєкторію її руху і направляє ракети в точку «зустрічі».

Надзвукова швидкість РС-80 забезпечує мінімальний час польоту до цілі, а використання електронних програмних детонаторів та спеціальної бойової частини гарантує знищення непроханого літуна.

Тактико-технічні характеристики української ракети дозволяють знищувати цілі на висоті до 4 км, що значно перевищує максимальну ефективну висоту польоту малих безпілотників.

«Маргаритка» має значні переваги над своїми аналогами. Наприклад, вона значно економічніша та дешевша. Стволи установки мають великий запас міцності, а виробничі можливості ДАХК «Артем» дозволяють випускати їх у достатній кількості. Ці ракети також відносно недорогі. Водночас використання навіть сучасних засобів радіоелектронної боротьби і протидії, які пригнічують канали керування безпілотниками і системи супутникової навігації, не дають 100% гарантії захисту від дронів, які можуть виконувати запрограмований політ або використовувати спеціальні високозахищені системи зв'язку. Це ще раз доводить, що найкращий спосіб боротися з безпілотниками – це їхнє фізичне знищення.

Важливо, що новий комплекс здатний вражати і наземного ворога – на відстані до 7 км. Різні види бойових частин ракети РС-80 уможливають ефективне знищення будь-яких цілей – від відкритих позицій піхоти і легкоброньованої техніки до бліндажів та інших захищених об'єктів.

ZRN-01 Stokrotka нині змонтована на вантажівку великої прохідності STAR 265M2. При цьому змінна платформа не обмежує фантазію і дає можливість встановити «Маргаритку» на будь-яку іншу платформу. Це можуть бути як інші колісні або гусеничні шасі, так і кораблі та катери.

В ДАХК «Артем» пішли далі та інтегрували «Маргаритку» на новий наземний броньований колісний безпілотник «Фантом». Розробники встановили на його базу пускову установку, яка вдвічі менша за звичайну, що збільшує спектр завдань, які може виконувати нова українсько-польська розробка.

Ігор ПАРУБСЬКИЙ

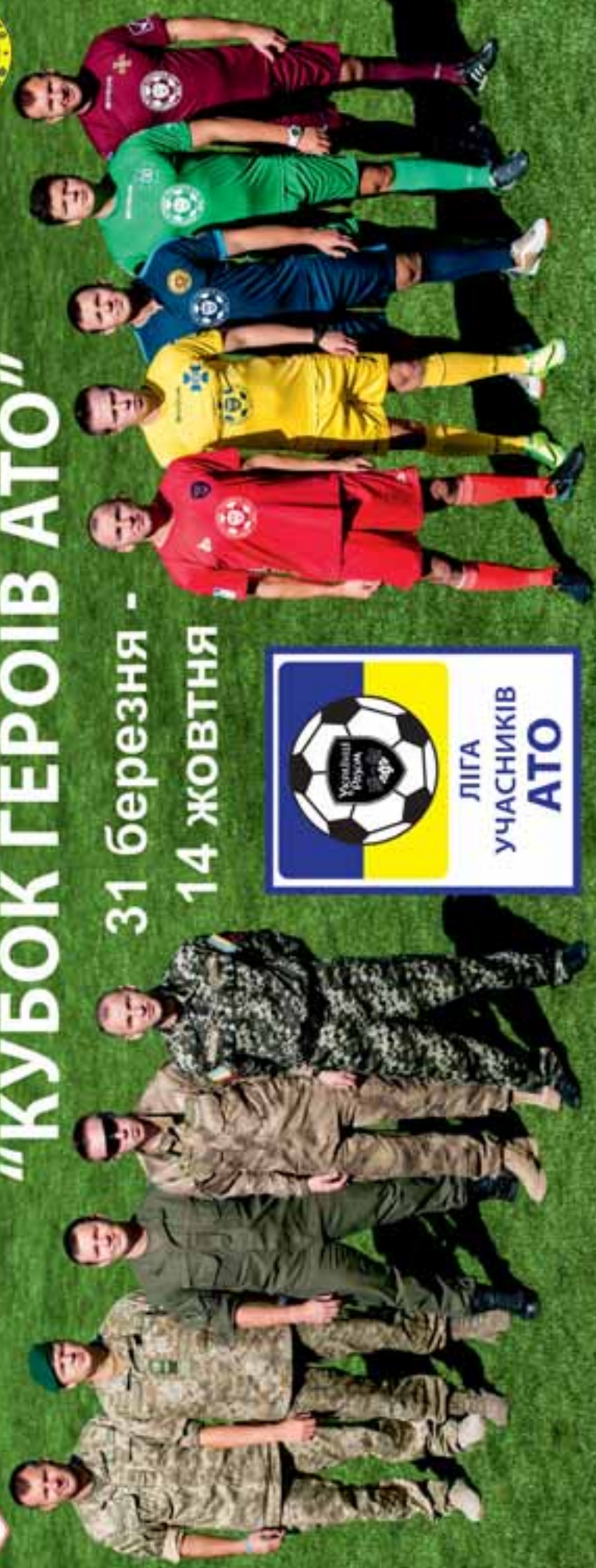
ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ОБ'ЄДНАННЯ УЧАСНИКІВ АТО
"УКРАЇНЦІ-РАЗОМ!"

ФЕДЕРАЦІЯ ФУТБОЛУ
УЧАСНИКІВ АТО

"КУБОК ГЕРОІВ АТО"

31 березня -
14 жовтня

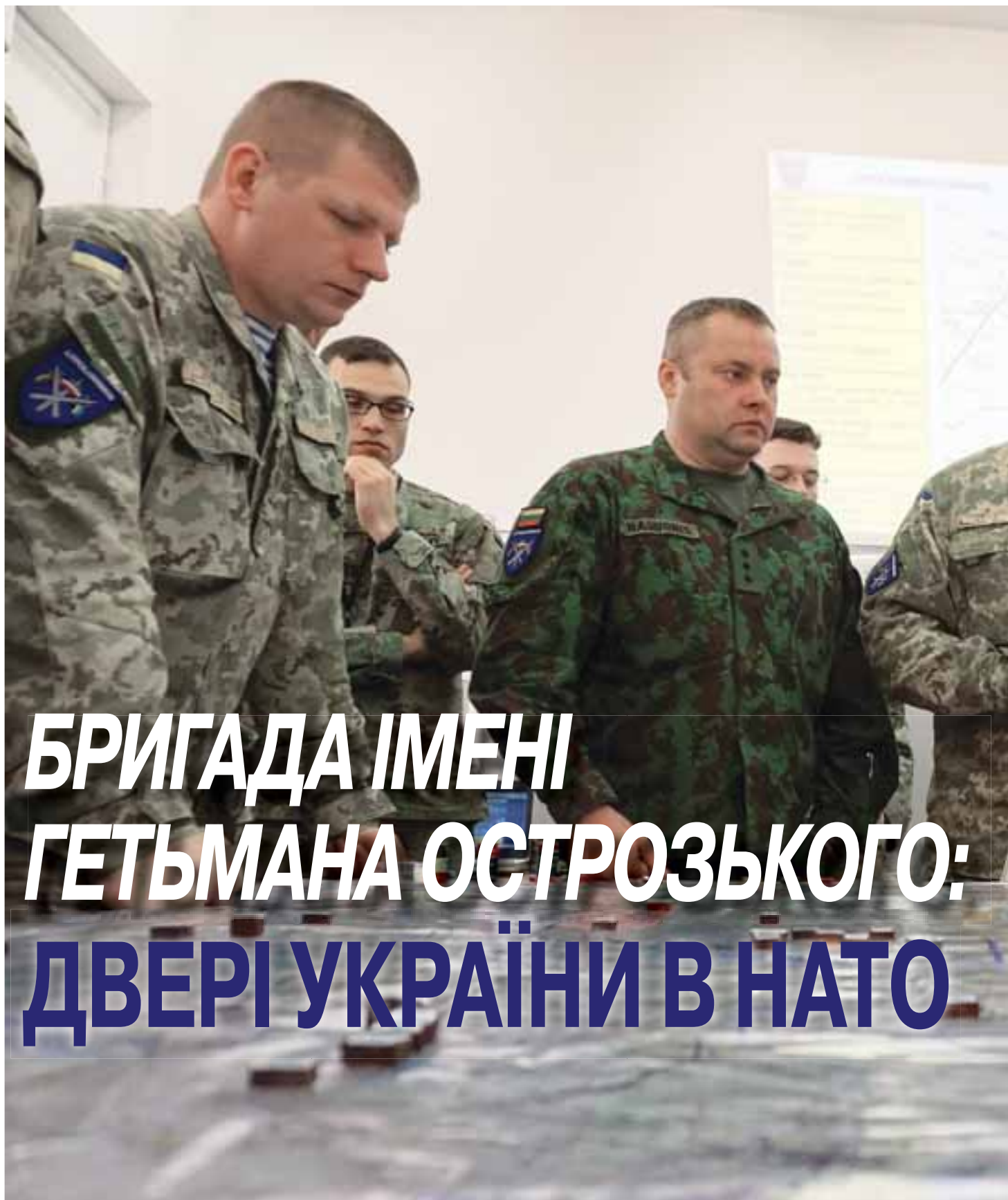

Київ, Вишневе, Харків, Львів, Маріуполь, Миколаїв, Суми
Запоріжжя, Полтава, Черкаси, Житомир, Чернігів, Вінниця,
Дніпро, Івано-Франківськ, Сєвєродонецьк, Рівне, Луцьк

Наші партнери:

ukrazom.org

**БРИГАДА ІМЕНІ
ГЕТЬМАНА ОСТРОЗЬКОГО:
ДВЕРІ УКРАЇНИ В НАТО**

Цього року литовсько-польсько-українська бригада імені Великого гетьмана Костянтина Острозького – виняткове за багатьма позиціями військове з'єднання – у свою третю річницю перейде під командування українського офіцера. Бригада створена за рішенням трьох країн – Литви, Польщі та України 2015 року, у розпал російської агресії на Донбасі

– Військове співробітництво Польщі, Литви й України особливо поживалося після 1991 року, після падіння комунізму і розпаду СРСР. Незалежно від диктату Москви країни почали шукати власну модель функціонування в новому середовищі безпеки, – ділиться думками польський аналітик з питань польсько-українських відносин Даріуш Матерняк. – Одним із перших етапів цього процесу стало приєднання до програми «Партнерство заради миру», заснованої 1994 року. З часом Польща і Литва стали членами НАТО, що, проте, не уповільнило їхньої співпраці з Україною. Військовослужбовці трьох країн брали участь у спільних миротворчих і стабілізаційних місіях: на Балканах (зокрема з 1999 року в Косові в складі сил КФОР), в Іраку (у багатонаціональній дивізії «Центр-Південь»), а також в Афганістані входили до міжнародних сил сприяння безпеці.

У той час виникли і функціонували перші спільні військові підрозділи: литовсько-польський і польсько-український батальйони (ЛИТПОЛБАТ і ПОЛУКРБАТ). Досвід, набутий у складі цих формацій, став підставою для реалізації заходів, спрямованих на створення багатонаціональної литовсько-польсько-української бригади, які увінчалися успіхом 2015 року. Нинішній командир ЛІТРОЛУКРБРИГ бригадний генерал Зенон Бжушко колись очолював польсько-український батальйон.

– З ПОЛУКРБАТОМ я виконував миротворчу місію в Косові. Крім польської та української частин, у батальйоні була ще й литовська, отже, я мав досвід співпраці із солдатами з обох країн-засновниць ЛІТРОЛУКРБРИГ. Там під час місії моїм заступником був українець, а у штабі були офіцери з Литви. Думаю, це також сприяло виникненню ідеї щодо продовження цього співробітництва – не тільки задля підтримання і підвищення рівня

бойової та операційної готовності, а й як елемент формування площини порозуміння, взаємного навчання, використання власного досвіду, розвитку операційних можливостей, на основі досвіду інших націй. Варто зазначити, що кожна з трьох держав може запропонувати щось цікаве, – зауважив бригадний генерал Зенон Бжушко.

На думку Даріуша Матерняка, активне військове співробітництво, а тільки воно могло призвести до появи багатонаціональної військової формації такого рівня, базується, серед іншого, на згаданій вище вірі в те, що існує спільний погляд країн на безпекову сферу. Це передусім ідентифікація загроз, які негативно впливають на безпеку всіх країн, а також прагнення спільної боротьби з ними.

– З такою ситуацією ми маємо справу, зокрема, в контексті російської агресії на Донбасі, яка триває з 2014 року. У зв'язку з цією проблемою особливо важливим залишається питання можливості обміну досвідом між країнами, що беруть участь у діяльності бригади, – додав експерт. – Вона надзвичайно важлива для всіх учасників. Для України, яка залишається поза Північноатлантичним альянсом і протистоїть збройному конфлікту, це можливість вивчити й адаптувати для власних потреб стандарти і рішення у сфері безпеки в державах НАТО. Своєю чергою для Польщі й Литви безцінним є досвід Збройних Сил України, які фактично п'ять років беруть участь у «асиметричному збройному конфлікті».

Польовий гарт

– Створення «з нуля» нової багатонаціональної військової частини – це виклик для всіх. Було багато дискусій і розмов про те, як мають бути організовані й реалізовані окремі справи. Проте це був надзвичайно цікавий досвід, не менш цінний, ніж пізніше прагнення досягти попередньої, а

потім повної операційної готовності, – поділився спогадами начальник відділення тренування S7 майор Костас Петровас.

Процес створення бригади, на думку іншого литовського офіцера капітана Кароліса Грабаускаса, вимагав реалізації низки завдань – підготовку планів і процедур заходів, прийняття рішення, в який спосіб бригада діятиме на рівні командування, розміщеного в Любліні, які функції будуть передані відповідним особам в окремих відділеннях, хто за що має відповідати, а також те, як наші сили потрібно буде переміщати в інші країни в разі участі в операціях з виконання доручених завдань.

– Цей перший етап охоплював розробку концептуальних документів, обдумування багатьох питань, безпосередньо пов'язаних із проблематикою логістики. Другим етапом була реалізація можливості нашого функціонування тут, у Польщі, зокрема обдумування того, що буде потрібне з адміністративного погляду і можливих дій, придбання необхідного устаткування, створення відповідних складських майданчиків для збері-

гання обладнання, – нагадав Кароліс Ґрабаускас.

25 січня 2016 року тодішні Міністр оборони Республіки Польща Антоній Мацеревич, Міністр національної оборони Литовської Республіки Юозас Олекас та чинний Міністр оборони України генерал армії України Степан Полторак на церемонії в Любліні офіційно відкрили литовсько-польсько-українську бригаду.

– З того часу і до сьогодні триває процес «нарощування м’язів» – розробка документальної бази, інтенсивні навчання і професійний розвиток як кожного окремого військовослужбовця, так і всього штабу в цілому. Командування LITPOLUKRBRIG самостійно, а також за участю штабів національних компонентів систематично бере участь у серії навчань, – проінформував заступник командира бригади полковник Володимир Юданов.

Основні навчання, які загартували «характер» бригади

Першим великим випробуванням стали загальнопольські маневри «Анаконда-2016», під час яких багатонаціональна бригада відпрацьовувала розгортання командного пункту, виконання процесу ухвалення військового рішення, супровід переміщення військ тощо.

«Репід Трайдент-2016», «Сайбер Гардіан-2016» та «Севен Старс-2016» дозволили інтегрувати штабних офіцерів у командування навчаннями та в операційні секції, а також накопичити базу для розробки і подальшого вдосконалення власних

стандартних операційних процедур – документів управління.

– Оскільки LITPOLUKRBRIG створена саме для операцій з кризового реагування різного типу, то перші навчання допомогли нам оцінити, чи правильну модель підготовки обрано і чи зможемо в майбутньому виконувати завдання за призначенням, як певні процеси вже введені й реалізуються. Тому під час масштабних маневрів спільно з партнерами із вищих штабів та інших бригад ми оцінювали прогрес у реалізації дій і те, чи рухаємося в правильному напрямку, – заглибився в деталі начальник відділення планування S5 підполковник Андрій Коцелко.

З огляду на це, під час «Кленової арки-2016», що стала підготовкою до сертифікації бригади, багатонаціональний штаб відпрацьовував керування приданим десантно-штурмовим батальйоном зі складу 80-ї одшбр.

– Це було непросто, але цікаве для наших польських і литовських колег випробування. Адже специфіка

українських десантно-штурмових підрозділів полягає передусім у тому, що вони можуть здійснювати рейди в тил ворога для знищення його командних пунктів, логістики тощо. Колегам з інших країн було цікаво планувати комбіновані операції, зокрема ситуацію, в якій польський і литовський батальйони займали оборонні позиції, а український батальйон виконував рейдові дії для здійснення дезорганізаційних дій у функціонуванні тилу противника. Адже наша бригада призначена передусім для завдань миротворчих і стабілізаційних операцій, що передбачають широку сферу заходів, які можуть однаково успішно реалізовувати як механізовані, так і десантно-штурмові підрозділи. Звісно, виконання завдань в операціях такого типу вимагає навчання і підготовки, а для підрозділів з різних країн – повної сумісності. Специфіка конкретних завдань у цьому разі залежить від характеру місії, – уточнив полковник Володимир Юданов.

Завершився перший рік функціонування LITPOLUKRBRIG сертифікаційним навчанням «Комон Челендж-2016», під час якого багатонаціональний штаб довів свою спроможність керувати підрозділами та виконувати операції з підтримання миру і безпеки.

– Що виявила сертифікація? Кожен із нас має власний досвід, набутий під час участі в різних діях і закордонних місіях (миротворчих і стабілізаційних), а українці – ще й під час бойових дій на Донбасі. Ми працюємо разом, інколи маємо різні погляди на певні питання, але в цьому є свій позитив, бо можна застосувати інший підхід до цієї проблеми і знайти цікаві рішення, базовані власне на іншому досвіді. Тож кожен може висловити свою думку, є можливість сортування найцікавіших задумів і концепцій. Така побудова роботи дозволила якісно підготуватися, успішно «скласти іспит» і набути повних

операційних спроможностей, – додав офіцер оперативного відділення S3 майор Андрій Ковалевський.

Протягом 2017 року для підтримання кваліфікації та вдосконалення процедур LITPOLUKRBRIG брала участь у трьох навчаннях – «Кленова арка-2017», «Репід Трайдент-2017», «Сайбер Гардіан-2017» та загальнопольських маневрах «Драгон-2017».

Також другий рік функціонування був знаковий з огляду на інші події. Так, 27-28 березня 2017 року відбулася VIII сесія Міжпарламентської асамблеї в складі Сейму Литовської Республіки, Сейму та Сенату Республіки Польща та Верховної Ради України, на якій було ухвалене рішення визнати покровителем багатонаціональної литовсько-польсько-української бригади гетьмана Костянтина Острозького. До того ж 5 жовтня в Любліні Міністр оборони України генерал армії України Степан Полторак, Міністр національної оборони Литовської Республіки Раймундас Каробліс та Міністр національної оборони Республіки Польща Антоній Мацеревич вручили багатонаціональній бригаді Бойовий прапор.

А вже цього року штаб бригади виїхав на свою першу тренувальну місію, з підготовки за натовськими процедурами одного із підрозділів 80-ї окремої десантно-штурмової бригади, що у Львові. До кінця року планується долучитися до серії щорічних навчань «Репід Трайдент-2018» вже в ролі штабу дивізії. А закінчиться рік теж традиційними маневрами «Кленова арка-2018».

– Крім головних навчань, упродовж цього часу налагоджене тісне співробітництво й обмін досвідом із Нацгвардією штату Іллінойс (США), представники якої проводили численні майстер-класи і семінари у сфері процесу ухвалення військового рішення для підвищення професійного розвитку особового складу LITPOLUKRBRIG. Слід згадати, що литовсько-польсько-українська бригада імені Великого гетьмана Костянтина Острозького налагодила тісне співробітництво з братерською військовою частиною – бригадою Південно-Східної Європи (SEEBRIG), до складу якої входять штабні офіцери та підрозділи з семи країн-членів або партнерів НАТО, – додав начальник штабу LITPOLUKRBRIG підполковник Елігіус Сенуліс.

Черга за українцями

Поза навчаннями і співробітництвом з партнерами вже цього року бригаду імені Великого гетьмана Костянтина Острозького чекають знакові зміни – її очолить український офіцер, його заступником буде литовець, а польський начальник штабу стежитиме за діяльністю штабу. Це вагома подія насамперед з огляду на те, що великим пронатовським з'єднанням командуватиме саме українець. А по-друге, LITPOLUKRBRIG вже набула належного статусу, тож, як зазначив у промові полковник Маріуш Фриц з Бюро національної безпеки Республіки Польща (наш відповідник РНБО) під час симпозіуму в Любліні 19 квітня 2018 року, багатонаціональна військова частина повинна стати для України «вхідними дверима» до НАТО.

– І першим кроком є залучення до виконання миротворчих місій. Однією з концепцій можливого застосування LITPOLUKRBRIG, яка у нас розглядається, є залучення до виконання місії в рамках КФОР починаючи вже з 2019 року, – додав тоді ще полковник Маріуш Фриц.

Що чекатиме бригаду імені Великого гетьмана Костянтина

Острозького, буде видно в майбутньому і залежить виключно від політичного рішення трьох країн-засновниць. Але можна спрогнозувати те, який вигляд матиме процес активізації військової частини.

– Отже, після завершення планування операції бригада організувала б так звану конференцію з генерації сил для визначення сил і засобів, необхідних для реалізації завдання. Після отримання згоди держав-учасниць LITPOLUKRBRIG, відбулося б навчання щодо специфіки саме цієї місії з пристосуванням до локальних умов. Ми маємо опрацьований план, як усе це відбуватиметься в подробицях. На час місії національні компоненти чи афілійовані підрозділи з трьох країн підпорядковуються командуванню бригади. Разом максимум 4500 військовослужбовців. Це не означає, що кожне завдання реалізовувала б саме ця кількість особового складу, адже сили виділяються залежно від потреб і характеру конкретної місії. Ми вважаємо, що могли б приступити до виконання завдань упродовж чотирьох місяців з моменту його отримання, – розповів бригадний генерал Зенон Бжушко.

Продовжуючи думку командира бригади щодо важливості діяльності LITPOLUKRBRIG, майор Анатолій Трофимчук, офіцер з узагальнення досвіду відділення тренування S7, відзначив сучасну тенденцію до збільшення кількості багатонаціональних структур та органів військового управління у світі.

– Вміння організувати роботу, співпрацювати в міжнародній структурі та знання, які ми здобуваємо, наближають до того, що в майбутньому нам буде легше реалізувати спільні заходи, адже нам частково відома специфіка функціонування збройних сил наших партнерів. Істотним є також те, що ми користуємося англійською як офіційною мовою. Ми також застосуємо міжнародні процедури, що впливає на нашу професійну кваліфікацію в багатонаціональному середовищі. Якщо вже нині ми беремо участь у заходах, до яких залучено багато країн, і без проблем це робимо, то це означає, що ми зуміємо виконати такі завдання у структурах НАТО, ЄС тощо, – підсумував майор Анатолій Трофимчук.

Олександр ГАЙН

ASAP: «АНГЕЛИ ТАЙРИ»

Під час Революції гідності Галина Комір та її рідні не зовсім розуміли, що відбувається в країні, тому не були ні на київському, ні на рідному запорізькому Майдані. Та коли почались бойові дії і з передової стали повертатися їхні друзі, коли стало зрозуміло, яка небезпека загрожує нашій державі, родина Комірів твердо вирішила, що вони – за Україну!

У відпустку на передову

Галина Комір спершу працювала в обласній дитячій лікарні хірургом, а потім перейшла в 5-ту міську дитячу лікарню, що в Хортицькому районі міста, щоб бути ближче до домівки. Коли почалась неоголошена війна, вона з подругами стала збирати бійцям все необхідне: білизну, взуття, їжу.

Впродовж двох років жінки відправляли на фронт пакунки та посилки. А потім Галина в соцмережі випадково натрапила на оголошення організатора ASAP (найшвидша медична допомога) Іллі Лисенка, який писав, що їм конче потрібні лікарі.

Медична організація ASAP налічує понад 100 осіб і займається швидкою евакуацією поранених бійців по всій лінії фронту. Військові підвозять їм з передової поранених, а вже далі машинами «швидкої допомоги» вони доправляють їх до найближчого шпиталю. Головне, щоб пораненого довести живим, щоб вчасно

надати допомогу. За статусом ці медики добробатівці.

З 2016 року Галина Комір раз на півтора-два місяці постійно стала їздити в зону АТО. При цьому продовжувала працювати в 5-й міській лікарні, де в неї чергування. Тож постійно мінялася ними з колегами, щоб назбирати побільше днів для поїздки на фронт. Із Запоріжжя потягом прямували до Маріуполя, звідти – на позиції. Так, останній раз з кінця січня до 5 лютого 2018 року вона перебувала під Широкиним. Там як лікар «швидкої допомоги» евакуювала поранених і хворих бійців. Нині в Широкиному стоять морпихи, а до цього були бійці 59-ї бригади та 11-го батальйону.

– Там зовсім інше ставлення до людей, панує доброта і взаємовиручка. Дякую, що в мене такий гарний колектив лікарів у Запоріжжі, який завжди йде мені назустріч, а ще допомагає грошима і необхідними речами, тож я ніколи до бійців з порожніми руками не їду, – говорить вона.

Місцеві приходили поспівати українських пісень

Географія її перебування на Донбасі досить широка: спершу було Зайцеве під Бахмутом, потім Авдіївка, Попасна, Світлодарська дуга, а тепер, здебільшого, Широкине та 61-й військовий шпиталь у Маріуполі. Враження від перебування в зоні бойових дій, звичайно, залишилися на все життя. Боялась навіть не обстрілів, до яких звикаєш, а як лікар, надаючи пораненому первинну медичну допомогу, боялась припуститися помилки.

Окрім того, що ASAPівці займаються здоров'ям військових, вони також надають медичну допомогу місцевому населенню, адже багато лікарів звідти повтікало. Особливо важко людям, які живуть у селах. Та вони знають, де знайти медиків ASAP, і приходять до них вже самі.

– У 2016 році місцеві нас навіть побоювались. Ну, ми ж, «фашисти», «бандерівці»... А потім побачили, щось тут не так. Щось їм російські ЗМІ зайвого в вуха «нажужжали». Тепер нас навіть чекають і радіють, що зустріли. Пам'ятаю, під Маріуполем, збирались варити борщ, а капуста скінчилась, так вони нам зі своїх городів всього-всього нанесли. Ще й смаколиків на додачу і навіть квітів.

Вже зовсім інше ставлення до нас у російськомовного населення. І коли з ними починаєш говорити

ДОВІДКА

Запоріжчанка Галина Комір хірург з 15-річним стажем. Нагороджена медаллю «За гуманітарну участь в АТО», відзнакою МО України медаллю «За сприяння Збройним Силам України», а також має подяки від військових частин Збройних Сил України

рідною мовою, що цікаво, вони все розуміють. Іноді просто приходять посидіти з нами, поспілкуватись. А коли 300-х та обстрілів немає, то і пісень українських з ними співаємо, – згадує Комір.

Медики «швидкої», зазвичай, у сусідньому з Широкиним селі займають покинуті будинки, де і мешкають. У самому ж Широкиному тепер повна розруха і ніхто не живе, хоча раніше це було досить заможне село. А коли там йде бій і потрібно їхати за пораненими, то доводиться бездоріжжям діставатись без увімкнених фар і світла в салоні. Адже «швидка» – мішень для ворога.

– Що цікаво все більше місцевих просять про звільнення всього Донбасу. Вони ж спілкуються зі своїми родичами та знайомими на окупованих територіях, яких там багато лишилось, і знають їхні настрої. Кажуть, що тих, хто все ще кричить: «Путин, приди!» залишилося не так вже й багато, – продовжує Галина.

За що воює наш солдат

– І не страшно вам там, під кулями?

– Звісно, страшно, а що поробиш! І хлопцям страшно в окопах, коли по них б'ють із великокаліберної зброї – 120-ї, 152-ї, мінометів..

– Розумію. Ну, війна - війною, а як у них із побутом?

– Більш-менш – хлопці ночують у бліндажах з буржуйками. Майже для кожного батальйону є вже пересувні лазні на колесах з 5-ма душовими кабінками. Хлопці в ЗС України вже, звичайно, всі вдягнуті, взуті та нагодовані регулярно їм привозять провіант – і кухарі готують свіжу їжу.

– А на що солдати більше хворіють?

– У зимовий період це, звісно, гострі респіраторні захворювання: бронхіти, риніти, пневмонія...

Виконувати свою справу я буду, як у нас, лікарів, кажуть:

«Поки дихаємо».

А хто ж, як не ми? – говорить Галина Комір

Ночують у бліндажі, але ж вахту несуть в окопах. Ми на місті їх оглядаємо, і, якщо хворі, забираємо до шпиталю. На Світлодарській дузі, де йшли досить жорстокі бої, поранених доводилось забирати прямо з окопів. Але оскільки ми добровольці, а не військові, то здебільшого нам не дають цим займатись. Тож забираємо ми їх уже на безпечній від обстрілів відстані.

– Кажуть, що ледве не в кожного бійця є проблеми із зубами. Це так?

– Дійсно, із зубами є проблеми. Наприклад, у Маріуполі, біля моря зовсім інша вода – вона дуже жорстка. Зміна клімату, води, раціону – все це в купі дає такі наслідки.

– Хлопці розуміють, за що воюють?

– Так. Насамперед за рідну землю, за своїх дітей та батьків.

– У нас, все ж таки, багато родинних зв'язків із Росією, як хлопці «перемололи» все це на фронті?

– Ви правильно підмітили, так, вони дійсно все це вже «перемололи». У мене і в самої родичі в Росії – вже четвертий рік з ними не спілкуюсь. А навіщо, якщо вони не розуміють, що відбувається. Знаю і багатьох хлопців на фронті, які теж припинили спілкування з родичами із цієї країни. Та й люди, які мешкають ближче до передової, кажуть, що вже «наїлись» тієї Росії. «Ненька була і хай залишається! Ви нас не залишайте і, будь ласка, не йдіть. Коли ви поруч, нам значно спокійніше», – говорять вони.

– Якщо ця війна буде йти ще не один рік, ви продовжите свою справу?

– Так. Колись ввечері наш загін «Тайри» сидів у будинку, всі пили чай, а командир мені й каже: «Дивись, тут нас десятеро, в разі потреби, готові прикрити тебе своїм тілом...» Тож я вважаю, що моє життя за ці роки минуло не дарма, якщо є такі друзі. І виконувати свою справу я буду, як у нас, лікарів, кажуть: «Поки дихаємо». А хто ж, як не ми? Були випадки, коли до нас приїжджали дуже хороші цивільні лікарі, але під обстрілами вони працювати не могли.

Галина Комір говорить, що страхи, які у неї були до війни, то не страхи, а дитячий лемент. А от артобстріл – це дійсно страшне явище. Ти не знаєш, де впаде снаряд, якою буде траєкторія руху осколків від нього.

– Снайпери вам сильно дошкуляли?

– А вони й зараз дошкуляють. Цілять переважно у військових, але якщо помітять машину «швидкої допомоги», то намагаються бити й по ній. Їм потрібно, щоб менше лікарів було, які надають допомогу їхньому противнику. У тих покидьків немає нічого святого.

– Чи зможемо їм вибачити все це після того, як здобудемо перемогу?

– Я не вибачу. Вже і серце розірване на шмаття, і сліз у мене немає, а все одно наші хлопці гинуть, і на цій клятій війні ти ніколи не звикнеш до смерті. Кожен 200-ий – це особиста втрата для мене.

– Чого б ви хотіли побажати жінкам, які нині на фронті?

– Всі вони, звичайно, у нас гарні і достатньо мужні. Вони мені вже стали рідними, і коли я в Запоріжжі, то часто їм телефоную. Там дуже багато жінок, які не

ДОВІДКА

«Ангели Тайри» – так називається підрозділ, відомий мало не по всій лінії фронту. Вони не відмовляють у допомозі і місцевим жителям, а за відсутності бойових дій навчають солдатів основам такмеда.

Тайра – група родин в стародавній Японії, яка мала імператорське походження, але була позбавлена статусу принців. Незважаючи на належність до аристократії, Тайри швидко стали самураями через регулярні військові завдання. Юля Паєвська вибрала цей позивний не випадково: вона очолює групу парамедиків, але з першого погляду зрозуміло – це воїн. Художник-дизайнер і викладач айкідо з 20-річним стажем, вона ще на Майдані перекваліфікувалася: «Війна для мене почалася з 19 січня, коли я стала тактичним медиком. Тоді ще ніхто не знав, що це тактична медицина». Вона самостійно створила курс такмеда на основі відео натовських інструкторів і почала викладати – спочатку на полігоні, потім на фронті. Але з появою там поранених зрозуміла, що буде більш ефективною як парамедик. «Я почала співпрацювати з Іллею Лисенком (організатор «АСАП»), увійшла туди як підрозділ, – згадує Тайра. – І це сильно просунуло мене, сподіваюся, «АСАП» теж. Я їм дуже вдячна».

мають підтримки від своїх чоловіків або розведені. Тож дідуся та бабусі сидять вдома з їхніми дітками, а мамусі захищають рідну Неньку Україну.

Юрій ХАРЧЕНКО,
спеціально для журналу
«Військо України»

КОХАННЯ

З ВИПРОБНИМ ТЕРМІНОМ

Вона й досі ніяковіє, розповідаючи про той травневий день, коли коханий освідчився їй на плацу військової частини. Зашарівшись згадує, як підкошувалися ноги, коли йшла до романтичного новобранця, аби прийняти обручку і сказати таке довгоочікуване: «Так!». Сотні солдатів підтримували їх гучними оплесками, а вона бачила перед собою лише закохані очі, сповнені віри та надії

Нині Валерій та Надія – подружжя. Тепер вони обоє військовослужбовці. Адже мужня дівчина без вагань приїхала за хлопцем у 169-й навчальний центр «Десна» і підписала контракт на військову службу.

З одного боку – Надія, з другого – Валерій. Лише на мить зизирнула в їхні закохані очі і зрозуміла, що поспішали молодята не так до мене, як один до одного. Адже такі зустрічі для них тепер на вагу золота.

– Це колись ми без проблем могли бачитися щодня, а коли побралися – все змінилося, – посміхається рудоволоса красуня, прикриваючи якимось зовсім по-дівоному обличчя рукою. – Але, знаєте, тепер у нас все по-особливому. Наші стосунки наче перейшли на інший рівень. Ми ходимо на побачення, їмо морозиво, сміємося з якихось дрібниць, обіймаємося. Все, наче в шкільні роки...

Саме тоді Валерій Чучкалов та Надія Артемова познайомилися. Але дівчина спочатку обрала іншого, та ті стосунки не були тривалими. Від першого шлюбу у Наді є син Олександр, який Валерія називає татком, бо молоде подружжя разом вже сім років новоспечене, два з яких прожило в цивільному шлюбі. А тут знов цукерково-квітковий період: ніжні слова, відверті зізнання і море квітів. На перший погляд вони здаються зовсім різними: Надя – емоційна, темпераментна, імпульсивна, Валерій – спокійний, розсудливий, неговіркий... Та найголовніше, що їхні серця б'ються в унісон.

– Нині ми обоє проходимо курс молодого бійця, тож живемо в казармах, а потім плануємо орендувати в Десні житло і забрати Сашка, який зараз залишився з бабусею, – розповідає чоловік.

Подружжя родом з Рівненщини. Втім саме в Десні на Чернігівщині

їхні стосунки почали стрімко розвиватися. Ці двоє закоханих довели, що навіть служба кохання не завада.

– Я анітрохи не шкодую, що прийняла таке рішення. Хоча вдома всі були шоковані. У мене спокійна робота – бібліотекар, тому всі дивувалися, мовляв, Надю, воно тобі треба... Звісно треба, бо я, по-перше, хочу бути поряд із коханим, по-друге, нашій армії сильні жінки теж потрібні... – усміхається жінка. – Тепер я – захисник. Якщо буде необхідність, готова їхати з чоловіком на Схід боронити українську землю від окупантів.

До речі, за освітою Надія юрист, готувалася працювати в поліції, тож фізична підготовка в неї досить непогана. Що неабияк важливо для українських Збройних Сил.

Попри публічне освідчення, весілля в молодят було доволі скромним. При укладенні цього шлюбу навіть свідків не було.

– У мене не було традиційної весільної сукні, проте була українська – вишивана. Це мені навіть більше до душі, бо я людина патріотична. Вдвох з Валерієм поїхали в Козелець і там побралися. Командири нам пішли назустріч і виділили добу, аби ми залагодили наші амурні справи, – розповіла Надя.

Подружжя зізнається, що вони мріють про донечку, але на найближчі три роки не планують, адже серйозно налаштовані на службу за контрактом.

– На осінь хочу забрати сина, щоб він тут у Десні до школи пішов. Коли дитина буде поряд – я буду спокійна. Наше життя нині

повністю змінилося, але ми ні про що не шкодуємо, – каже жінка-солдат.

Свята в родині Чучкалових – це привід для креативних подарунків, що не дивно. Адже молодий чоловік звик робити коханій сюрпризи. Це вже оцінив увесь 169-й навчальний центр. Надія цей день, без сумніву, запам'ятає на все життя, адже тоді воно докорінно змінилося.

– Я люблю Валерія за те, що він легкий на підйом, за його вміння робити приємне... І зовсім не обов'язково, щоб це були каблучки-обручки, і не потрібно, щоб були такі масштаби... Я люблю свого чоловіка за його смажену картоплю зранку і за букетик польових ромашок, які він встиг зібрати, доки я була чимось зайнята... Люблю його за неочікувані компліменти і за його вміння чути мене... Родина – це копітка праця. А коли ти впевнений у своїй другій половинці – ти працюватимеш охоче, аби зробити свою сім'ю щасливою і міцною, – впевнена Надія.

...Вони ще раз подивилися одне одному в закохані очі... Хлопець блискавично провів рукою по її рудих, дещо дитячих косичках... Швидкий, неначе підлітковий, поцілунок у щічку, і вони розбіглися по своїх казармах... Кохання й справді буває різним: є кохання на виживання, є кохання-очікування, є кохання-страждання, а є таке, як у наших героїв, – кохання з тривалим випробним терміном...

Сніжана БОЖОК

«ПЕРЕВІЗНИК», «БАБУСИН БАТАЛЬЙОН» ТА ІНШІ

Квітень 2014 року.
У державі оголошується про початок антитерористичної операції. Її рушійною силою виступило українське військо, яке почало виганяти російсько-терористичні угруповання з наших міст і сіл. А їхньою надійною підтримкою стають патріоти – волонтери. Серед тих, хто щиро переймався долею України та її війська, є представники різних верств населення, віросповідання і навіть політичних поглядів. Але їх єднає любов до рідної землі, бажання зберегти Українську державу

Під час служби в Афганістані полковник у відставці Володимир Щеглов командував екіпажем Мі-8 і неодноразово заглядав смерті в очі. Але доля виявилася прихильною до чоловіка, він залишився живим, був нагороджений кількома бойовими орденами.

– Не сподівався, що за кілька десятиліть війна знову увірветься в моє життя, – каже Володимир Щеглов. – А те, що прийде вона до нас із Росії, мені й у страшному сні не могло наснитися.

Зважаючи на вік і втрачене на «афганській» війні здоров'я, він у 2014-му не пішов до війська. Але й бездіяльно спостерігати за подіями на Донбасі теж не міг. І з кількома такими ж небайдужими земляками-сумчанами організував збір коштів для допомоги війську. За них купували найнеобхідніше для українських вояків і відвозили на передову.

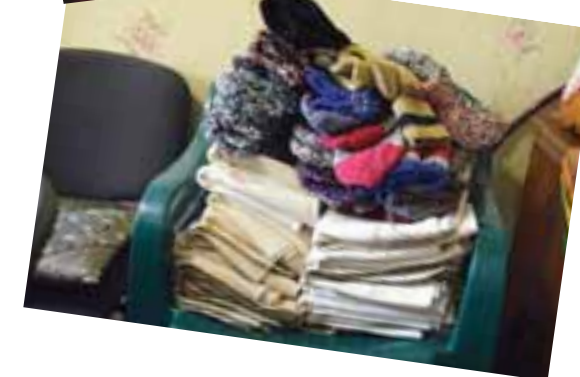
– Влітку 2014-го ситуація була вкрай складною, – говорить Володимир Олександрович. – Йшлося – за великим рахунком – про збереження незалежної Української держави. І пересічні громадяни, дізнаючись для чого ми збираємо кошти, жертвували хто скільки міг: від 10-20 гривень до кількох тисяч. Назбиравши належну суму, ми придбали 15 бронезилетів і кевларових шоломів, сотні пляшок питної води, засобів особистої гігієни і доставили їх у район бойових дій. То була крапля в морі. Але з часом до наших акцій почали приєднуватись інші люди.

Загалом за час проведення антитерористичної операції Володимир із товаришами доставили – за приблизними підрахунками – близько 50 тонн гуманітарних вантажів. Він і сьогодні зберігає лист від одного з бійців 72-ї механізованої бригади, в якому воїн дякував Володимирі Олександровичу за отриманий шолом, який врятував йому життя під час артобстрілу...

– Я щиро вдячний і керівникам державних підприємств, і бізнес-структурам, які надають нам свої продукцію і кошти, – каже пан Щеглов. – Особливо тим пересічним громадянам, серед яких є навіть пенсіонери, що виділяють для українського війська зі своїх скромних бюджетів 50-100 гривень. А також учням, вчителям багатьох шкіл, які теж є учасниками наших благодійних проектів.

Володимир Щеглов – відомий бард, який ніколи не розлучається з гітарою. Буваючи в підрозділах на передовій, своїми піснями, героями яких є сьогоднішні захисники України, зміцнює бойовий дух бійців.

– Знаєте, слухаючи пісні про рідну хату, батьків, уявляєш, що побував серед рідних людей, – ділиться свої враженнями Анатолій Заєць, кулеметник однієї з механізованих бригад, якою опікуються сумські волонтери. – За це ми дуже вдячні Володимирі Олександровичу.

У Щеглова багато планів на майбутнє. Головне, за словами чоловіка, залучити до надання благодійної допомоги захисникам України якомога більше людей.

Російська агресія навесні 2014-го показала: абсолютна більшість українців переймаються майбутнім країни. Адже тисячі, десятки тисяч наших співвітчизників поспішили на допомогу армії. Серед них Юрій Шутяк, який сьогодні очолює одну із громадських організацій Миколаївщини.

– Держава не примушувала своїх громадян займатись волонтерською діяльністю. – Але я й мої друзі вважаємо своїм святим обов'язком робити посильний внесок у зміцнення війська – чи не єдиного надійного гаранта нашої безпеки.

За плечима пана Юрія – конкретні справи: на Донбасі цей чоловік побував десятки разів, неодноразово ризикуючи життям. Про це розповідали бійці кількох окремих механізованих бригад, яким він привозив питну воду, медикаменти, яких так не вистачало

на початку неоголошеної війни. Сьогодні ситуація діаметрально протилежна тій, у якій перебувало наше військо кілька років тому. Та пан Юрій не полишає добрих справ. Так, нещодавно він із такими ж небайдужими земляками вкотре долучилися до благодійної акції, яку проводили волонтерський центр «Перевізник» та благодійна організація «Волонтерський пост»: наші військовики отримали прилади нічного бачення, продукти харчування.

Найцінніший «регулярний вантаж» – дитячі малюнки, в яких душа і серце українського народу.

Розповідаючи про волонтерську діяльність Шутяка та його однодумців, варто згадати добрі справи самого Юрія Олександровича. Він допомагає армії з весни 2014-го, об'їздив майже всю прифронтову територію Донбасу, побував у найгарячіших точках цього краю. Волонтерів добре знають у 17-й окремій танковій бригаді, а також у підрозділах 79-ї, 81-ї окремих десантно-штурмових бригад. Солдати, яким вони допомагали, з великою вдячністю згадують миколаївських волонтерів.

– Волонтери ризикували потрапити під обстріли з «Градів» чи кулі снайпера, – говорять українські військові, згадуючи ті події. – Попри це, їхали до бійців, везучи найнеобхідніше: генератори, акумулятори, запчастини до автомобілів, а також маскувальні сітки, медичні препарати, яких на початку війни так не вистачало.

“ Російська агресія навесні 2014-го показала: абсолютна більшість українців переймаються майбутнім країни. Адже тисячі, десятки тисяч наших співвітчизників поспішили на допомогу армії

Ділитися пенсією і душею

З початком російської агресії тисячі українців подали українським воякам руку допомоги. Серед них можна зустріти людей із різними соціальними статусами, статками. Навіть і тих, хто належить до найуразливіших верств населення. Попри невеликі пенсії, відсутність великих статків, вони мають щирі серця. Тому і жертвують на потреби україн-

ських вояків, скільки можуть. На Житомирщині, наприклад, діє «Бабусин батальйон», до якого входять пенсіонери – дідусі і бабусі. Вони шують білизну, ковдри та подушки для бійців. Матеріалом на це, за словами директора департаменту праці та соціального захисту Житомирської міської ради Вікторії Краснопір, стареньких забезпечують жителі обласного центру – такі ж пересічні громадяни.

– Наприклад, зі старих джинсів «Бабусин батальйон» шиє чудові і, головне, дуже затребувані на фронті рукавиці для артилеристів, – каже пані Вікторія. – Бабусі обшивають їх стрічками, вишивають і пишуть щирі слова-побажання, передають волонтерам, які везуть рукавиці на передову.

А ось пенсіонерка Олександра Баланюк – жителька одного з подільських сіл – передала бійцям, які проходять лікування у госпіталі, тисячу гривень. За її словами, їм кошти потрібніші, аніж їй...

Немає в Україні населеного пункту, жителі якого б тією чи іншою мірою не надали б українському війську посильної допомоги. Наприклад, мешканці міста Долина, що на Івано-Франківщині, придбали для волонтерів, які працюють на передовій, реанімаційний автомобіль швидкої допомоги.

Це лише кілька фактів надання благодійної допомоги воякам, які захищають наші східні кордони. Таких прикладів можна навести десятки тисяч, назвати сотні тисяч прізвищ українців, які долучилися до цієї благородної справи.

Олег ДАЦЮК

«НАЙКРАЩИЙ ВІРШ»

Вісімдесятирічний патріот України і рідної Буковини, історик Яків Гайсенюк цього року видав книжку «Почесні громадяни Хотинщини», до якої увійшли матеріали та вірші про кращих мешканців району, які своїми досягненнями та здобутками прославили не лише рідний край, а й нашу державу. До речі, автор збірки також удостоєний цього почесного звання.

До одного з розділів видання увійшли матеріали про воїнів АТО, мешканців Хотинського району, які поклали на вівтар жертвовності рідній Україні найдорожче – власне життя, аби зберегти її суверенітет і незалежність.

Земляки, вшановуючи пам'ять героїв, встановлюють на їхню честь пам'ятники, меморіальні дошки, пишуть про них статті, знімають фільми, складають вірші

ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ ПАМ'ЯТІ СЕРГІЯ ПОБЕРЕЖНИКА

В той день твого дзвінка
чекали батько й мати.
Хіба могли вони, нещасні, знати,
Що в цю трагічну хвилину
Втрачають найдорожчу дитину,
Земля здригнулась під ногами,
серце зацеміло вмить.
Немає вже синочка разом з нами,
Він десь далеко, в полі там лежить.
Ти так любив життя прекрасне,
Бажав усім ти лиш добра,

Та серце зупинилося невчасно,
В твоїх лиш тільки 32.
Від горя мати й батько посивіли,
Немає більш синочка їх уже,
Життя здається вже немиле,
Лиш туга в серці полягла.
Ти залишив Макарчика й Маринку –
Своїх маленьких діточок,
Кохану й люблячу дружину, –
І лебедем злетів ти до зірок.
А дітки кажуть : «Татку, татку!

Не покидай так скоро нас,
побудь із нами хоч хвилинку
І обійми останній раз».
Минуть роки, постаріють батьки,
Повиростають діти...
Та серце буде більше щеміти,
Бо рана ця не заживе ніколи,
Назавжди в нашій пам'яті
залишишся ГЕРОЄМ!

Валентина ХОХА (Чепуза)

ЩЕ ХОДИТЬ НА СВОБОДІ...»

ЙОГО ОСТАННЯ ЗИМА

Чекала донечка на батька,
 Питала маму кожен день:
 «Коли повернеться мій тато?
 Коли додому він прийде?»
 А він далеко там, на Сході,
 У снах він бачив і не раз,
 Як веде маленьку доню
 З букетом квітів в перший клас...
 Сестра молилася за брата,
 Просила Бога день при дні,
 Щоб повернувся він додому,
 Щоб не загинув на війні!
 Чекали сина батько й мати,
 Свою надію і любов.
 Без нього вдома що за свято?
 Лише й думок: щоб жив-здоров!
 Жаклива звістка прилетіла,
 У рідний край, у рідний дім:
 Вернувся батько, брат, синочок
 У цинковій страшній труні.
 Зустріло все село героя,
 Усі батьки і матері.
 Навік його зима остання
 Над ним зависне угорі.

Ольга Бойко с. Анадоли

Довгі ночі, важкі дні
 Відважні «кіборги» стояли.
 У чорнім димі і пільмі
 Аеропорт охороняли.
 Тримались мужньо у вогні,
 Де «Гради», «Смерчі», «Буки»,
 Вони свій прапор підняли
 І важку зброю взяли в руки.

Любов Карпесьо

Пройдуть роки – відродиться руїна.
 І в піднебессі стихнуть їхні кроки.
 Але сьогодні помоліся, Україно,
 За тих ГЕРОЇВ, які сплять в окопі!

Ю.Г. Гаврилюк

Страшна звістка прозвучала
 Рано-вранці, на зорі:
 Війну гібридну розпочали
 Проти Вкраїни москалі.
 Гримлять гармати, рвуться бомби,
 Палають села і міста –
 Вождам кремлівським не до вподоби
 Та воля, що для нас – свята.
 Встають патріоти на Заході й Сході,
 Для яких «Україна понад усе!»,
 І мужньо воюють за нашу свободу –
 Їм слава і шана за це!

Яків Гайсенюк

Я вдивляюся у світлину бійця –
 Щира усмішка, світлі очі,
 І прошу в Бога, щоб війна закінчилася ця,
 А що його вже нема – вірити не хочу.

Євдокія Турецька

Нові найменування пр

Нещодавно був виданий Указ Президента «Про присвоєння почесних найменувань військовим частинам Збройних Сил України та уточнення деяких найменувань». Зокрема 15-й бригаді транспортної авіації присвоєно почесне найменування «імені авіаконструктора Олега Антонова», 93-й окремій механізованій Харківській бригаді почесне найменування «Холодний Яр», а 406-та окрема артилерійська бригада відтепер іменуватиметься на честь генерал-хорунжого Олексія Алмазова.

Ким були Олег Антонов і Олексій Алмазов та чому Холодний Яр – насправді героїчний символ для України?

ИЩЕПЛЮЮТЬ ГОРДІСТЬ

«Гарно те,
що функціонально»

Олег Антонов народився 7 лютого 1906 року. Його батько Костянтин Антонов, був знаним архітектором, автором проектів кількох будинків та мостів у Санкт-Петербурзі (більшість яких збереглась і донині), тож майбутній авіаконструктор зростав у ерудованій сім'ї, а його захоплення технікою лише заохочувалось. Уже з підліткового віку Олег Костянтинович будував літаки – спочатку в гуртку авіамоделювання. Перший його справжній планер «Голуб» був виготовлений із фанери та водопровідних труб. За оригінальність конструкції Антонов отримав почесну грамоту, якою завжди пишався, що неабияк посилювало його бажання займатися розробкою літаків.

Навчався майбутній авіаконструктор в Ленінградському політехнічному інституті, де, за його власними словами, «випікав планери, як млинці». Проте Антонов був змушений приховувати своє дворянське походження, коли ж органи НКВС 1937 року все ж таки дізнались, ким були його предки, Антонова від розправи врятував інший відомий авіаконструктор – Олександр Яковлєв.

Уже 1933 року 27-річний Антонов працював головним конструктором планерного заводу в Тушино (Москва). Його оригінальні конструкції праваблювали планеристів з усього СРСР, на розроблених Антоновим апаратах встановлювали рекорди, на них відпрацьовували численні вправи майбутні авіатори.

У роки Другої світової війни планери Антонова доставляли на лінію фронту солдатів, вантажі і навіть техніку, допомагали партизанам тощо.

Після війни авіаконструктор розробив серію літаків різних типів, першим з яких був Ан-2. 1947 року на першому злеті цього багатоцільового літака в Жулянах був присутній тодішній перший секретар ЦК Компартії Микита Хрущов. Побачивши, що літак здатен злітати і сідати поперек зльотної смуги, вражений Хрущов за переказами вигукнув: «Та ця «стрекоза» може сісти навіть на криси мого капелюха!»

1982 року АНТК Антонова розробило Ан-124 «Руслан» – найбільший у світі транспортний літак. На ньому було встановлено 21

рекорд світу, зокрема з вантажопідйомності. Літаки Ан-124 і зараз використовуються Україною для перевезення великогабаритних вантажів, також і локомотивів. На одній із прес-конференцій хтось із іноземних журналістів закинув Антонову, що його літаки буцімто, недостатньо гарні. На що конструктор парирував: «Гарно те, що функціонально!»

Багато зконструйованих Антоновим машин досі експлуатуються. А їхній творець до наших днів не дожив. Він помер 1984 року в Києві.

Артилерист і гайдамака

Олексій (Олекса) Алмазов народився 6 січня 1886 року в Херсоні в сім'ї чиновника. Закінчив спочатку Тифліське реальне училище, а 1907 року – Олексіївське військово-училище.

З 1907 до 1914 року служив у фортечній артилерії. На той час така служба вважалася безперспективною, однак стабільною. Але Олексія це не влаштовувало, він прагнув кар'єрного зростання.

1914 року Алмазов опанував курс електротехніки в Санкт-Петербурзі. Під час Першої світової був командиром батареї, а згодом – гарматного дивізіону. 1917 року за бойові заслуги у бою під Кревом, де Алмазова було отруєно газами, одержав звання полковника. За час війни був нагороджений орденами Святого Володимира IV ступеня та Святого Георгія такого ж ступеня.

З 1 січня 1918 року Алмазов – командир окремої кінно-гірської батареї Гайдамацького коша Слобідської України, організованого Симоном Петлюрою. Воював поблизу Гребінки, виганяв більшовиків з Киває, Лубнів, Хорола, Полтави, Кременчука.

У березні 1918 року батарею реорганізували в Запорізький кінно-гарматний дивізіон Окремої Запорізької дивізії, Алмазов залишався на його чолі до кінця визвольних змагань. Разом із ним брав участь у визволенні Криму полковником Болбочаном у квітні 1918 року.

У 1919-1920 роках гарматний дивізіон, який називали Алмазівським, вів тяжкі оборонні бої з Червоною армією, поступово відходячи на захід. 1920 року залишки дивізіону перейшли річку Збруч і були інтерновані.

З 1923 по 1926 Алмазов працював помічником гірничого інженера на шахті. У 1926-30 рр. навчався у Чехословаччині, закінчив гідротехнічний відділ Української гос-

Олексій Алмазов

подарської академії у Подєбрадах.

Після 1930 року жив у Луцьку, який на той час належав Польщі. Був активним учасником українського національного руху, обіймав посаду голови філії Українського Центрального Комітету.

Помер 1936 року віком 50 років. Похований у Луцьку, його могила збереглась, нині над нею споруджено пам'ятник.

*Бо в день радості над вами
Розпадеться кара.
І повіє огонь новий
З Холодного Яру.*

Тарас Шевченко «Холодний яр»

Історія Холодноярської республіки, яка існувала на Черкащині у 1919-1922 роках, довго замовчувалась. Адже холодноярівці (переважно селяни) протистояли не лише арміям «білих», але й Червоній армії. Їхній спротив був настільки запеклий, що три-чотири рази більшовицькі окупанти не могли знищити невелику республіку.

Бойові сили Холодного Яру

виникли із загону самооборони Мотронинського монастиря, що сформувався 1918 року під командою Олекси Чучупака. За рік загін перетворився на полк. Брат Олекси Петро став начальником штабу полку, ще один брат, Василь, прийняв безпосереднє командування. Під час відступу денікінців полк брав участь у їхньому остаточному вигнанні з Черкащини і налічував близько 2000 осіб.

У тому ж 1919 році було створено Холодноярську республіку, яка охоплювала понад 25 сіл та мала військо чисельністю до 15 тисяч багнетів та шабель. Бійці цього війська іменували себе козаками, а своїх командирів – отаманами. Головним отаманом Холодного Яру до своєї загибелі у 1920 році був Василь Чучупак.

Під час наступу Степової дивізії УНР на Чигирин навесні 1920 року збройні сили Холодного Яру з'єдналися із унеерівцями і певний час воювали разом.

Після загибелі Василя Чучупака республіку очолив спочатку його заступник Євген Деркач, а згодом після наради отаманів та командирів Степової дивізії – Кость Блакитний. Втім він пробув отаманом недовго і незабаром рушив на чолі Степової дивізії на Катеринославщину.

Із Холодним Яром підтримували тісні зв'язки отамани Черкащини та Уманщини, значна частина Єлисаветградського повіту (нині Кіровоградська область).

Не в силах подолати повстанців військовими силами, більшовики вдалися до хитрощів: чекісти пообіцяли всім повстанцям, які добровільно складуть зброю, амністію. На цю пропозицію пристала значна частина холодноярівських отаманів, зокрема й брати

Василь Чучупак

Чучупаки. Після їхньої добровільної здачі повстанців було розстріляно. А 1922 року, заманивши в пастку решту до речі, навіть кинуті в тюрму, приречені на розстріл, сини Холодного Яру змогли захопити зброю охоронців і вели бій із ворогом, у якому майже всі загинули), червоні окупанти поставили крапку в історії республіки. Значний вплив на виховання українців діаспори мав роман Юрія Горлі-Горського «Холодний Яр», що перевиданий у незалежній Україні і не втратив свого значення й досі.

Прапор Залізної дивізії – від патріарха Мстислава

На військовому параді з нагоди 27-ї річниці відновлення незалежності України та 100-річчя українських визвольних змагань гордо майоріли чотири старовинні українські військові прапори, серед них – прапор Залізної дивізії.

Юний Степан Скрипник (світське ім'я патріарха Київського і всієї України Мстислава) добровільно пішов битися за незалежність Української Народної Республіки, вступив добровольцем до полку кінних гайдамаків імені Костя Гордієнка. Воював проти російських більшо-

виків. Він сам пішов до 3-ї Залізної дивізії Армії УНР. За бойові заслуги навіть одержав старшинське звання хорунжого. А у 1920–1921 роках був особистим ад'ютантом головного отамана УНР Симона Петлюри – свого дядька. Виконував важливі дипломатичні доручення у стосунках Симона Петлюри з очільником польської держави Юзефом Пілсудським, згодом працював у кооперації, послом до польського Сейму на Волині, відстоював перед поляків українські церковні та шкільні справи. Після втрати дружини Іванни (загинула під час бомбардування) прийняв чернечий сан і під час німецької окупації Києва у підвалі

Андріївської церкви був висвячений на єпископа переяславського з ім'ям Мстислав. Очолював українську церкву в діаспорі.

6 червня 1990 року його було обрано патріархом Української автокефальної православної церкви. Попри поважний вік, патріарх Мстислав взявся за справу об'єднання православних церков в Україні, але здоров'я та обставини не дозволили йому завершити цей процес. У першу річницю незалежності він передав прапор 3-ї Залізної дивізії Дієвої Армії УНР новоствореній українській армії.

Арсен ЧЕПУРНИЙ,
Василь ЧЕПУРНИЙ

Перший український в'язень Соловків...

Сьогодні бранцями Кремля є понад 70 українців. Зокрема Олег Сенцов, Володимир Балух, Роман Сущенко... Ці українці за духом, а не лише за паспортами, кинули виклик окупантам. Хто як міг. І за це отримали жорстокі вироки російських судів, які покарали їх тривалими термінами ув'язнення. Кремль, здається, готовий піти на певні поступки щодо Олега Сенцова. Але при цьому натякає, що він повинен попросити в царя Володимира помилування. Та Олег, який голодує понад 100 днів і балансує на межі життя і смерті, залишається вірним своїм ідеалам і принципам

Майже 350 років тому на Соловецьких островах опинився останній кошовий Запорозької Січі Петро Калнишевський: він став чи не першим українським політичним бранцем, відкривши своєрідний перелік «ворогів Москви». З часом вони обчислювалися мільйонами.

На календарі – осінь 2018-го. У Кремлі змінилися десятки правителів, політичний устрій. Незмінним залишається одне – хижацька суть російської влади.

У Соловецький монастир кошового запроторили на довічне заслання, звинувативши в надуманому «віроломному буйстві та розоренні російських підданих». Монастирському керівництву було наказано утримувати бранця «без відпусток із монастиря, заборонити не лише листування, але й спілкування з іншими персонами і тримати під вартою». Його виводили до церкви лише на Великдень, Преображення і Різдво – тричі на рік. Тож доживав він свого страдницького життя в кам'яному напівпідвальному вогкому казематі. Очевидці так описували камеру ув'язненого:

«Перед нами маленькі, аршини зо два, двері з крихтним віконечком посередині: двері ці ведуть до житла в'язня, куди і ми входимо. Воно має форму лежачого урізаного конуса з цегли завдовжки аршини з чотири, завширшки сажень, висоти при вході три аршини, у вузькому кінці – півтора. При вході праворуч ми бачимо лаву-ложе в'язня... На другому боці – залишки розламаної печі. Стінки... вогкі, плісняві, повітря затхле, сперте. У вузькому кінці кімнати знаходиться маленьке віконце вершків зо шість у квадраті, промінь світла, наче крадькома, через три рами і двоє ґрат тьмяно освітлює цей страшний каземат. При такому світлі читати можна було в найсвітліші дні й то з великим напруженням зору. Якщо ув'язнений пробував крізь це вікно подивити-

ся на світ Божий, то його погляду відкривалося саме кладовище, що знаходиться просто перед вікном».

Ні дата, ні місце народження кошового досі достеменно невідомі. Проте більшість істориків схиляються до думки, що він народився у 1690 чи 1691 року, наймовірніше у селі Пустовітівці Лубенського полку (сьогодні Роменський район Сумської області). Припускають, що на Січ Петро Калнишевський потрапив після 1739 р., тобто по закінченні російсько-турецької війни 1735-1739 рр., в чому йому посприяли старші родичі – Андрій і Давид Калнишевські, козаки Кущівського куреня за кошівства Івана Малашевича. З інформації, яка збереглася до наших днів, відомо, що це була освічена – як на той час – людина, яка мала великий потяг до книг. Але ім'я Петра Калнишевського збереглося в історії не завдяки захопленню книгами...

Вперше він очолив Запорозьку Січ 1762 року. Тоді ж разом із січовим писарем Іваном Глобою зустрівся в Москві з царицею Катериною II. Про що розмовляли – невідомо. Але норовливий цариці він не сподобався, тож незабаром був усунутий з посади. Проте через кілька років, у січні 1765-го всупереч її волі, козаки знову обрали своїм кошовим Калнишевського. Аж на 10 років, чого раніше ніколи не бувало. За участь у російсько-турецькій війні 1768-1774 років українські козаки дістали подяку від цариці, а кошовий отаман став кавалером найвищої нагороди Російської імперії – ордена Андрія Первозванного. При цьому йому присвоїли ще й військовий чин генерал-поручика Російської армії.

Петро Калнишевський був глибоко віруючою людиною, спорудивши особистим коштом більше десяти церков на Сумщині та Запоріжжі, в Києві. При них функціону-

Вікно в'язничної камери кошового отамана П. Калнишевського на Соловках

Територія Війська Запорозького, 1775 р. Після ліквідації Січі земля була роздана російським урядовцям, фаворитам Катерини II

вали церковно-парафіяльні школи, шпиталі для німецьких, старих і хворих, які теж утримувалися його коштом. Сучасники зазначали, що «Калнишевському були притаманні всі людські чесноти і гріхи».

Він дбав про поширення хліборобства та торгівлі в запорозьких степах, усіляко сприяв переселенню на ці землі селян з інших регіонів України. Попри вимоги поміщиків, не видавав із Січі кріпаків-утікачів, дбав про створення хуторів, вважаючи, що вони стримуватимуть наступ царизму на терени Війська Запорозького низового.

По завершенні війни з Туреччиною цариця і її найближче оточення

вважали, що Запорозька Січ як бастион проти турецько-татарської експансії вже не потрібна. Більш того, на думку імператриці Катерини II, її існування в тилу Російської імперії ставало вкрай небезпечним для монархії. Не забула імператриця й про те, що під час селянської війни під проводом Омеляна Пугачова Запорожжя підтримувало повсталих, і багато які з її учасників знайшли прихисток саме на Січі, рятуючись від переслідувань. Зважаючи на це, Катерина II і прийняла рішення про її ліквідацію. І в ніч на 17 червня 1775 року 100-тисячна царська армія оточила Січ. До «операції» зі знищення осередка Війська Запо-

розького було задіяно 6 полків регулярної кавалерії, 20 гусарських і 17 пікінерських ескадронів, 10 піхотних і 13 донських козацьких полків. Командував ними генерал Петро Текелій – серб за національністю, австрійський офіцер і найманець за фахом і станом душі.

Ось як описує, посилаючись на тогочасних літописців, ті події А. Кащенко в «Оповіданнях про славне військо Запорозьке низове»:

«...Всі п'ять відділів російського війська несподівано для запорожців рушили на запорозькі землі, а серед ночі генерал Текелій наблизився до Січі, обложив її своїм військом, повиставляв у кількох місцях гармати і підійшов мало не до самих окопів. У Січі тієї ночі всі спокійно спали, бо ніхто не чекав ні з якого боку лиха, й тільки світом, побачивши білі намети російського війська та наведені на Січ чорні пащі гармат, запорожці заметушилися, мов мурашки в мурашнику. Хто був простіший, той думав, що знову починається війна з турками, й запорожці мусять піти разом із державним військом, але старі січовики сумно покивали сивими чубами: «Не на турків дивляться московські гармати».

Сили були надто нерівні і 84-річний кошовий під впливом московських попів, які закликали «не проливати крові одновірців», спротиву не чинив. Зайнявши Січ, російські війська повелися поварварськи: обдерли церкву, пограбували скарбницю, похапали все, що тільки можна було вхопити, а по тому всі будівлі, також церкву, зруйнували та попалили. Коли Катерині II доповіли про це, вона видала спеціальний маніфест, де було сказано, що Січ вже остаточно зруйнована зі знищенням на майбутнє й самої назви запорозьких козаків.

Лише указом нового імператора Олександра I від 2 квітня 1801 року кошовому було «дароване

прощення» і надане право обрати собі місце проживання на свободі за власним бажанням.

Старожили монастиря розповідали, що «просидівши у в'язниці такий тривалий час, він здичавів, став похмурий і втратив зір, у нього, як у звіра, виростила пазурі, довга борода і весь одяг на ньому, кафтан з гудзиками, розпався на шматки і спадав з плечей». Від нього тхнуло землею, але він не втратив розуму. Протягом усього часу ув'язнення праведник був одягнений у козацьке вбрання і завжди розмовляв українською мовою. А ще – відмовився після помилювання повертатися в Україну: 7 червня 1801 року в листі до архангельського губернатора Мезенцева подякував – не без іронії – за звільнення і попросив дозволу «в обителі сій чекати з спокійним духом кінця свого життя, що наближається».

Ось як переповідає долю кошового історик Михайло Грушевський:

«Очевидці-прочани, що бачили його в перших роках XIX ст., оповідали, що його випускали три рази на рік у монастирську трапезну з одиночної келії-в'язниці: на Різдво, Великдень, Спаса. Він питався у людей, хто тепер царем і чи все

добре в Росії. Але сторожі не дозволяли багато розмовляти. Схуд і зсохся від старості, був увесь сивий, але вбраний по козацьки, в синій жупан китайчатий, з двома рядами гудзиків. Умер 1803 року, маючи сто дванадцять літ. Перед тим 1790 року вмер військовий писар Глоба, засланий також в один північний монастир, і суддя Павло Головатий – у Сибірі, в монастирі Тобольськiм».

31 жовтня 1803 року Петро Калнишевський помер. Ченці монастиря поховали його на південному подвір'ї Спасо-Преображенського собору при Успенській церкві – поруч з Авраамом Паліциним і соловецьким архімандритом Феодоритом. 1856 року на могилі встановили плиту, викарбувавши в епитафії короткий обрис життя кошового:

«Здесь погребено тело в Бозе почившего кошового бывшей грозной Сечи казаков отамана Петра Калнышевского, сосланного в сию обитель по высочайшему повелению, снова быв освобожден, но уже сам не пожелал оставить обитель, в коей обрел душевное спокойствие смиренного христианина».

Після того, як на території монастиря радянська влада облаштувала концтабір для «ворогів народу», місце могили загубилося, залишив лише надгробок з написом.

2008 року Помісний Собор Української православної церкви Київського патріархату приєднав Петра Калнишевського до лику святих, занісши його ім'я до православного календаря. Собор УПЦ КП благословив будівництво храмів на його честь. Незалежна Українська держава теж вшанувала пам'ять свого сина. Зокрема йому встановлено пам'ятники на Сумщині, Одещині, на його честь названі вулиці у Києві, Житомирі, Херсоні та інших містах.

2008 року Петра Калнишевського приєднали до лику святих для загального церковного шанування

Довгий і виснажливий життєвий шлях Петра Калнишевського скінчився в жовтні 1803 року. Останньому кошовому й у страшному сні не могло наснитися, що мине трохи більше століття, і Соловки стануть великою братською могилою для багатьох українців. І вмиратимуть вони не від старості чи хвороб. Їх вбиватимуть пострілами в потилицю чекістські покидьки як «ворогів народу», «націоналістів». Але це вже буде інша сторінка в історії України.

Володимир ВІЖУНОВ

ДИВЕРСАНТИ «КУЗНЕЦОВИ»

«В партизанських загонах був різний люд,
у тому числі і нікчемний...»

Такий запис зробив у своєму щоденнику Олександр Довженко, перебуваючи під впливом спілкування як з мирним населенням, окупованих територій, так і з самими партизанами. А ще – отримавши доступ до таємних документів, які відображали реальний внесок народних месників у перемогу над гітлерівською Німеччиною

«Нищити все до останньої зернини...»

В одній з перших директив Сталіна, виданих на початку війни, було сказано:

«На захоплених ворогом територіях створювати партизанські загони і диверсійні групи для боротьби з частинами ворожих військ, для розпалювання партизанської війни». Згодом, коли Червона армія залишала місто за містом, село за селом, він підписав інший документ, у якому наказував «нищити на залишених територіях все до останньої зернини, щоб нічого не залишалось ворогу». Про те, що своїм наказом прирікає сотні тисяч, мільйони українських селян на голодування, Сталін не думав.

Коли з території України відступили червоноармійці, на ній залишились, як стверджувала радянська пропаганда у післявоєнний час, близько 700 обласних, міських і районних комітетів, а також майже 4 тисячі осередків КП(б)У. Підпільних. Саме вони і повинні були стати «базою для створення партизанського руху».

Однак уже в перші місяці окупації гітлерівці виявили більшість із них. Ті, що вціліли, становили здебільшого партійно-комсомольські функціонери, працівники міліції та органів безпеки. Наприклад, чернігівський обласний партизанський загін очолив Олексій Федоров, який у довоєнні роки був першим секретарем Чернігівського обкому КП(б)У і був причетний до масових репресій. Партфункціонером був і його перший заступник Микола Попудренко. Обидва патологічно ненавиділи українське селянство, насамперед «куркулів», тож насамперед у жовтні 1941 року наказали «знищити усіх куркулів, які зайняли колишні свої хати».

За кількох убитих німців – десятки спалених хат

Архіви радянського періоду наповнені свідченнями про пограбування тими партизанами місцевого населення. Керівники партизанських загонів, чимало з яких ще вчора «боролися з куркулями», «проводили чистки ворогів», не лише не співчували українцям, що опинилися в окупації, а й ставилися до них із презирством, вважаючи їх посібниками фашистів. При цьому їм потрібно було доповідати своєму керівництву в Москві про виконану роботу. Тож, аби зайвий раз не наражатися на небезпеку з боку гітлерівців, ці «народні месники» часто знищували солдатів та офіцерів вермахту, які не становили ні для мирних жителів, ні для них самих жодної загрози. Натомість гітлерівці у відповідь проводили каральні акції, розстрілюючи за кількох своїх десятків ні в чому не винних людей.

Ось досить характерний приклад. На початку листопада 1941 року у селі Баранівка, що на Полтавщині, зупинилися на нічліг кілька німецьких солдатів на чолі з офіцером. Дізнавшись про легку здобич, невеличкий загін партизанів, що дислокувався неподалік, вчинив на них напад. А наступного

дня село вже було оточено силами двох батальйонів 677-го саперного полку. Солдати зігнали селян на площу і вимагали видати партизанів. Не одержавши відповіді, вони розстріляли 10 заручників і спалили одне з найкращих українських сіл, засноване ще в першій половині XVII століття! Чи вартували життя 3-4 гітлерівців життів 10 українців і десятків спалених сільських хат, мешканці яких опинилися взимку просто неба?!

За інформацією Українського інституту національної пам'яті, в роки Другої світової війни – у відповідь на дії радянських партизанів – нацисти знищили понад 670 населених пунктів з понад 50 тисячами їх жителів. Наприклад, на початку березня 1943 року каральний загін повністю, разом з усіма мешканцями, спалив містечко Корюківка на Чернігівщині. Загинули близько 7 тисяч осіб. Проте, на відміну від Хатині, Корюківська трагедія не стала всесоюзним символом скорботи, її історію у СРСР замовчували.

Причини такого замовчування доволі прості: Корюківська трагедія була незручною для радянської пропаганди, адже її спровокував партизанський напад на місцеві окупаційні органи влади. Окрім того, коли загін із приблизно 300-

500 карателів розпочав знищення містечка, партизани його не захистили, хоча за 15 кілометрів стояло партизанське з'єднання Олексія Федорова, яке налічувало від 3 до 5 тисяч вояків, байдуже спостерігаючи за каральною акцією.

Як у цьому контексті не згадати Миколу Кузнецова – чекіста-диверсанта, який діяв у окупованому Рівному. За його «подвиги», які теж не надто шкодили нацистам, розплачувалися власними життями десятки, а то й сотні мирних жителів. А скільки таких кузнецових діяло на окупованих територіях України?

Є чимало підтверджених фактів презирливого ставлення партизанів до місцевого населення. Ось як про це доповідав своєму керівництву в березні 1944-го комісар кам'янець-подільського загону Миронов:

«У більшості партизанських загонів склалася думка, що всі поголовно жителі Західної України є націоналістами і, заходячи в села, вони проводили майже поголовне вилучення худоби і майна, вбивали чоловіче населення в порядку помсти за своїх загиблих».

Дуже часто партизани воювали не стільки з гітлерівцями, скільки з поліцями, старостами сіл. А чи завжди вони заслуговували на жорстоке покарання? Чимало з них були призначені на ці посади примусово і вирізнялися досить толерантним ставленням до своїх земляків.

- Наш староста старався за-далегідь попередити про приїзд

німців, – розповідав мені Тодор Мовкун – житель одного з подільських сіл. – Тож ми ховали продукти, відводили худобину до лісу, щоб її у нас не відібрали. Завдяки старості і я, на той час малолітня дитина, вижив!

Та коли німці залишили село, партизани, яких до цього ніхто тут не бачив, розстріляли цього чоловіка, попри прохання односельчан не чіпати його!..

«Люди в загонах псуються і мародерствують...»

У повоєнний час історія радянсько-німецької війни усіяло фальсифікувалася. Звісно, що й історія партизанського руху не могла стати винятком. І фальсифікувалася вона насамперед самими ватажками партизанських загонів – авторами повоєнних трилогій-спогадів, в яких вони описували як свої «подвиги», так і найбільш наближених до себе людей.

Але накази, які збереглися в архівах, свідчать про інше. В цих документах згадуються випадки, коли командири партизанських загонів посилали бійців «із завданням

доставки свиней чи овець від селян шляхом грабежу» або щоб група бійців «дістала шляхом насильства одного кабана, діжку м'яса, пуд борошна та солі» в місцевих жителів.

З цих документів можна дізнатись і про те, що один з командирів «знову проявив факт мародерства, поцупивши в селянина сукно та промінявши його на самогон». Така поведінка радянських партизанів не була таємницею для керівництва. Наприклад, в одній із радіограм керівник Українського штабу партизанського руху Тимофій Строкач писав командувачню волинського з'єднання імені Леніна:

«Ваша розвідка на початку грудня... знищила 48 мирних мешканців через те, що був здійснений один постріл. Ваша розвідка угнала 150 голів рогатої худоби в мирного населення села Рокитне. Люди в загонах псуються та займаються мародерством».

«Особовий склад 12-го батальйону Сабурова займається розгулом, пияцтвом, тероризує і грабує по-радянськи налаштоване населення, в тому числі навіть родичів своїх бійців. Комбат Шитов і комісар обіцяють припинити цю антирадянську роботу, але діють

нерішуче, намагаючись прикрити осіб, зайнятих бандитизмом».

Це – витяг із доповіді все-сильного наркома НКВС СРСР Лаврентія Берія, який входив до Ставки Головнокомандувача ЗС Радянського Союзу, на ім'я Сталіна. Висновок невтішний: навіть він не міг вплинути на мародерів.

В мемуарах партизанських ватажків вояки Української повстанської армії зображувалися як запеклі вороги українського народу, в яких «руки по лікті у крові мирного населення». Наприклад, Дмитро Медведєв – командир загону, який діяв у лісах Рівненщини і до складу якого входив Микола Кузнецов, у своїй книзі «Сильні духом» написав:

«Бандера був махровий гітлерівець, вивченик гестапо. Він зібрав покидьків петлюрівської контрреволюції, вцілілих куркулів, весь набрід, що опинився після тридцять дев'ятого року в гітлерівській Німеччині. Його «хлопці» грабували українські села і хутори, а прибутки від пограбувань ішли отаманові. Награбовані капітали Бандера вміщав на своє ім'я у швейцарському банку».

При цьому Медведєв чомусь «забув» згадати, що з літа 1941-го Степан Бандера був в'язнем гітлерівського концтабору!..

Скільки ж партизанів було насправді?

На це запитання навряд чи можна дати точну відповідь. Попри це, ми й сьогодні продовжуємо перебувати у полоні міфів, створених радянською пропагандою. Зокрема і стосовно чисельності народних месників. Наприклад, на сайті однієї поважної державної установи зазначено:

«В роки Великої Вітчизняної війни партизани України знищили близько 500 тисяч гітлерівських солдатів і офіцерів, розгромили 467 ворожих гарнізонів,

комендатур, штабів, пустили під укіс 5019 ешелонів із живою силою і бойовою технікою, підбили і захопили 1566 танків і бронемашин, 790 гармат, 13535 автомашин, 211 літаків».

То це ж що виходить? Що із 4 мільйонів німецьких вояків, які загинули на теренах Радянського Союзу, Польщі, Югославії та інших східноєвропейських країн, восьма частина була знищена партизанами Української РСР? А танків у боях з партизанами німці втратили не менше, ніж під час тривалих і запеклих боїв на Курській дузі? Та ще й гітлерівських літаків партизани знищили вдвічі більше, ніж Кожедуб із Покришкіним разом узяті.

І насамкінець щодо чисельності партизанів. Відомо одне: по завершенні війни їхня кількість із кожним роком «зростала». Наприклад,

у Запорізькій області, згідно з архівними даними, у перші повоєнні роки проживало 337 учасників партизанського руху, 44 підпільники та 285 громадян, які їм допомагали. Та вже після війни їх побільшало майже до... 200 тисяч!..

Загалом за підрахунками українських істориків, у 1941-1944 роках через лави радянського партизанського руху в Україні пройшло від 115 тисяч до 180 тисяч бійців. Значна частина «пішла у партизани» лише після того, як стало зрозуміло, хто переможе.

І воювали вони здебільшого з мирним населенням, яке, як вважалося, вороже ставилося до радянської влади й до них самих, та з поліцаями. І ті, й інші – у порівнянні з частинами вермахту, не кажучи вже про СС - не становили для них особливої небезпеки...

Сергій ВАСІЛЬЄВ

Попри ганебну поведінку деяких партизанів, а то й злочини проти мирного населення, в роки війни народні месники завдавали відчутних ударів ворогу. Ми знаємо сотні, тисячі прикладів героїзму, мужності, самопожертви українських партизанів. Ось слова Олександра Довженка, які він занотував у своєму щоденнику:

«В партизанських загонах був різний люд, у тому числі і нікчемний. Але вистачало там і справжніх героїв – людей з великої літери, які щиро робили свою роботу – нищили ворога, який прийшов на їхню землю».

І про них ми пам'ятатимемо завжди.

У вересні 1918 року російсько-більшовицький уряд Леніна видав Декрет «про червоний терор» – документ, який розв’язав більшовикам руки в їхній боротьбі з «антирадянськими елементами», до яких віднесли мільйони людей

«Смерть чатувала на кожному кроці...»

– Насправді це була війна з власним народом, – переконаний голова Українського інституту національної пам’яті, кандидат історичних наук Володимир В’ятрович. – Слід зауважити, що в Україні вона розпочалася значно раніше – у січні 1918 року, коли до Києва вперше увійшла російсько-більшовицька орда Муравйова, який особисто вирізнявся звірячою ненавистю до усього українського. В перші дні окупації міста він влаштував різанину, в результаті якої загинули тисячі киян.

Сьогодні путінська пропаганда заперечує практично всі злочини,

скоєні за часів СРСР на теренах України, змальовуючи більшовицькі війська як визволителів українців від «петлюрівців», «націоналістів», «бандерівців». Але звернімося до безпосередніх свідків тих подій, зокрема до Сергія Мельгунова – російського історика, який, до речі, не мав проукраїнських поглядів, але згадував ті події:

«Смерть чатувала на людей на кожному кроці: залишивши помешкання, ніхто не був упевнений, що повернеться туди. Більшовики лютували, як навіжені. Кров людська лилася річками і здавалось, що цим жахіттям не буде ні кінця, ні краю. Було таке враження, що на дворі не 20-те століття, а якась середньовіччя».

І він мав рацію. Адже голландський політик і торговець Ніколаас Вітсен, який у 1664-1664 роках перебував із посольством в Московії, так описував події, свідком яких теж був:

«Було страчено близько 120 осіб, окрім тих, які батоном або інакше були покарані. Одного я бачив, спалили живцем. То був

Ответ на белый терор.

Только цветочки — ягоды
изореди.

В ночь с 11-го на 12 сентября Чрезвычайной Комиссией расстреляны гр. гр. Григорович (доктор), Полонский и Борис Вальмицкий Барула: обвиняемые в контр - революционной деятельности и антисоветской агитации в деревнях. Это ответ красного Витебска на убийство г. г. Володарского и Урицкого и на покушение на Великого учителя — г. Декина.

чернець, іншим двом-трьом людям відрубали руки та ноги, а потім голови. Одні втратили руки, інші – ступні. Жахливе видовище».

Тож хіба те свавілля, які чинили російсько-більшовицькі кати в Україні надто відрізнялись від розправ, до яких вдавалися їхні далеки предки? Коли ж російсько-більшовицькі окупанти залишали під ударами українського війська місто, то поспіхом розстріляли близько двох тисяч в'язнів, запроторених у Лук'янівську тюрму. Один із очевидців, який зайшов у приміщення київської НК, так опищував побачене:

«Велика кімната, і посередині басейн. Колись у ньому плавали золоті рибки. Тепер цей басейн був наповнений густою людською кров'ю. У стіни кімнати були всюди забито гаки, і на цих гаках, як у м'ясних крамницях, висіли людські трупи, трупи офіцерів, понівечені часом з химерною винахідливістю: на плечах були вирізані «погони», на грудях – хрести, з деяких зовсім здерта шкіра, на гаку висіла скривавлена туша. Тут же на столику стояла скляна банка, а в ній, у спирту, відрізна голова якогось чоловіка». Таке відбувалось і в інших містах і регіонах України.

«Великий терор» як складова червоного терору

Вся історія Радянського Союзу – це історія масових вбивств, які за більш як 70 років панування компартійного режиму перервали мільйони людських життів, арешти і ув'язнення десятків мільйонів його громадян. На думку багатьох істориків, також і російських, які досліджують цей трагічний для нашого народу період, поміж усіх радянських республік Українська РСР зазнала – у порівнянні з кількістю їхнього населення – найбільших

втрат. Особливо після підписання 31 липня 1937 року наркомом НКВС Миколою Єжовим і схваленим Політбюро наказу № 00447 «Про операції з репресування

їхнього контрреволюційного підступу й, нарешті, раз і назавжди покінчити з їхньою підлою підривною роботою проти основ радянської держави».

колишніх куркулів, кримінальників й інших антирадянських елементів». У ньому, зокрема, було сказано:

«Перед органами державної безпеки стоїть завдання... розгромити всю цю банду антирадянських елементів, захистити працюючий радянський народ від

Встановлювалася кількість тих, кого належало розстріляти і виселити до віддалених районів СРСР протягом чотирьох місяців. «Ворогів» кати поділили на 1 і 2 категорії: до 1-ї – 76 тисяч осіб – віднесли тих, хто підлягав розстрілу, а до 2-ї – близько 200 тисяч – потрапили «щасливчики», яким «сві-

тило» лише тривале ув'язнення. Але, зважаючи на «величезну кількість ворогів радянського народу, виявлених під час операції», її терміни неодноразово подовжувалися. А для прискореного розгляду справ «антирадянщиків» створили так звані трійки, до яких входили: голова – місцевий начальник НКВС, а також прокурор і перший секретар обласного комітету ВКП(б).

Ще не висохло чорнило на цьому документі, як чекісти Української РСР визначили планову кількість тих, кого належало репресувати – 28 800 осіб. З них 8 тисяч – «за першою категорією». Проте вже 5 вересня 1937 року начальник НКВС УРСР Ізраїль Леплевський просив Єжова збільшити кількість тих, кого належало відправити на той світ, на 4200 осіб. З ним погодилися і вже до 27 вересня, тобто протягом трьох тижнів обласні «трійки» засудили до розстрілу 9458 осіб, а 13700 – до тривалих строків ув'язнення. Правда, зважаючи на «надмірну завантаженість невідкладною роботою» справи більш як 10 тисяч «ворогів» «судді» не встигли розглянути, і вони перебували за ґратами.

Коли читаєш пожовклі від часу документи, що висвітлюють ті страшні події і зберігаються сьогодні в Галузевому архіві СБУ, стає моторошно. А як ще може почуватися адекватна людина, коли дізнається, що 29 вересня Леплевський знову направив до московських господарів листа з проханням збільшити ліміти: на 4 500 осіб «по 1-й» і на 15 200 «по

2-й». Не залишалися осторонь і начальники обласних чекістських управлінь, які, наслідуючи свого шефа, зверталися до нього з аналогічними пропозиціями: між катами розгорнулося справжнє «соцзмагання», хто виявить більше «петлюрівців і буржуазних націоналістів».

Після того, як Леплевський відбув до Москви на підвищення, у січні 1938 року його змінив Олександр Успенський. Проте «соцзмагання» тривало: протягом нього чекістськими покидьками було знищено 36 тисяч українців. До речі, попри всі намагання єжових, леплевських, успенських вислужитися перед кремлівським тираном, їх спіткала доля їхніх жертв: всі вони теж були розстріляні...

За інформацією Українського інституту національної пам'яті, під час «великого терору» було засуджено 198 тисяч 918 осіб, близько двох третин із яких – до розстрілу. Ця страшна статистика викликає цілком закономірне запитання: що могло змусити Сталіна особисто і його найближче оточення, яке

гаряче підтримувало вождя в усіх його починаннях, до цієї кривавої вакханалії? Невже кремлівським посіпакам було замало пролитої ними в попередні роки крові? Історики досі сперечаються з цього приводу. Але більшість з них схиляється до думки, що «великий терор» був обумовлений трьома чинниками.

Перший – намагання покінчити з так званими куркулями, яким пощастило якимось дивом вижити. Саме тому і терміни «куркульської операції» продовжувалися, а ліміти переглядалися у бік збільшення. Другий – у 1937-му добігав кінця термін ув'язнення тих, кого посадили в період колективізації й розкуркулення. Ці люди, повернувшись до рідних домів, були небажаними для Сталіна, який побоювався, що вони можуть стати тією силою, яка організує спротив режиму: ще були не забуті повстання українських селян, які вдалося придушити, організувавши штучний голодомор. Третій – намагання вивести нову породу людей, більш лояльну до радянського режиму.

Страшенного удару зазнала Червона Армія. 1935 року почалися репресії проти вищого командного складу Київського військового округу, який очолював Й. Якір. Незабаром перейшли до знищення командного складу Харківського військового округу, очолюваного І. Дубовим, де з червня 1937 до жовтня 1938 року було репресовано 150 представників командного складу вищого рангу. Загалом було репресовано близько 40 тисяч генералів та офіцерів Червоної армії. Більшість командних посад посіли люди, які не встигли закінчити навіть середні військові навчальні заклади.

Напередодні Великої Вітчизняної війни в складі Червоної армії було лише сім відсотків офіцерів, які мали вищу військову освіту.

Війна з українською інтелігенцією

Особливо пильна увага приділялась українській творчій інтелігенції, яку Сталін вважав «гнилою і нікчемною», розуміючи, як вона може впливати на свідомість людей. Їй оголосили криваву війну. І письменники, поети і артисти, не витримавши жорстоких тортур, часто зізнавалися в злочинах, які не чинили.

Валер'ян Підмогильний. 11 січня 1935 року, не витримавши катувань, зізнався у приналежності до «групи письменників-націоналістів з терористичними настроями у ставленні до вождів партії». Під тортурами також визнав, що «політика колективізації привела українське село до голоду». Спочатку «найгуманніший радянський суд» присудив йому 10 років таборів, а у 1937-му особлива трійка УНКВС Ленінградської області винесла вирок – розстріл.

Валер'ян Поліщук. Письменник, літературний критик і публіцист. У листопаді 1934 року заарештований органами ДПУ, а в березні 1935-го виїзна сесія Військової колегії Верховного Суду СРСР засудила

його на 10 років виправно-трудових таборів. «Виправлявся» на Соловках, де його згодом і розстріляли.

Григорій Епік. Письменник, перекладач і публіцист. Був активним членом Спілки селянських письменників «Плуг». За спогадами сучасників, подавав великі надії як письменник. Але у грудні 1934-го його творча діяльність була припинена: митця заарештували за «приналежність до контрреволюційної націоналістичної організації, що планувала терористичні акти проти керівників Компартії та уряду». Розуміючи приреченість, він одразу визнав свою вину і навіть написав на ім'я наркома ДПУ В. Балицького листа, в якому розкаювався за злочинні наміри всієї групи і визнавав, що їх усіх варто постріляти, «як скажених псів». Та це його не врятувало.

Микола Зеров був талановитим поетом і літературознавцем, перекладачем античної поезії. Спочатку його звільнили з університету, де він викладав, а в ніч з 27 на 28 квітня 1935 року заарештували. Звинувачення висунули традиційне: керівництво контрреволюційною терористичною націоналістичною організацією. Військовий

трибунал Київського військового округу розглянув судову справу на закритому судовому засіданні, засудивши літератора до 10 років ув'язнення, але у 1937-му він був розстріляний.

Перелік поетів і письменників, артистів і драматургів, які знайшли останній прихисток за тисячі кілометрів від рідної землі – в урочищі Сандармох – можна продовжувати. На просторах радянської імперії таких сандармохів було сотні!

«Людська гідність принижується...»

За часів панування радянської влади десятки тисяч українців відправлялися до концтаборів, розташованих у віддалених районах СРСР. Починаючи з 1934 року, коли було вбито Сергія Кірова, кількість таборів зростала у геометричній прогресії, а разом із ними і чисельність «особового складу», туди поміщеного. Умови тримання там були жахливі. Ось як описав їх Варлам Шаламов – письменник, який провів у неволі понад 10 років:

«У таборі для того, щоб здорова молода людина, почавши свою кар'єру в золотому вибої на чистому зимовому повітрі, перетворилася на здохляка, потрібен термін щонайменше від двадцяти до тридцяти днів. Бригади, що починають золотий сезон... не зберігають до кінця сезону жодної

людини». З ним погоджувався ще один довгожитель колимських таборів Андрій Микулин:

«Роками живуть в'язні в жахливих і важких умовах, в непридатних до мешкання бараках, обірвані і голодні, сплять на нарах із сухим мохом або гнилою соломкою; вкриваються старими мішками або рваними табірними бушлатами; нишпорять завжди на смітниках, щоб знайти там гнилу картоплину, трухляву кістку або головку від оселедця.

Влітку варять різні коріння, навіть листя чи будь-яку траву, щоб заспокоїти голод, а взимку обморожують тіло і вмирають від застуди. Ставлення до в'язнів брутальне, безжалісне, нахабне і свавільне. Вони чують тільки скажений галас, російський брутальний матюк, сварку, підганку до праці, а часто і побиття з боку наглядців. Людська гідність цілком ігнорується, а офіційно в'язнів як тварину, адміністрація називає «рабочая сила». В таборах заборонено навіть вживати таку загально поширену й узаконену в СРСР назву, як «товариш». Начальство звертається до в'язня «зека такий-то», а в'язень до начальника: «гражданін начальник».

Навіть по закінченні Другої світової війни умови утримання в'язнів не було поліпшено. Наприклад, ті, хто виконував норму, мали в середньому такий раціон харчу-

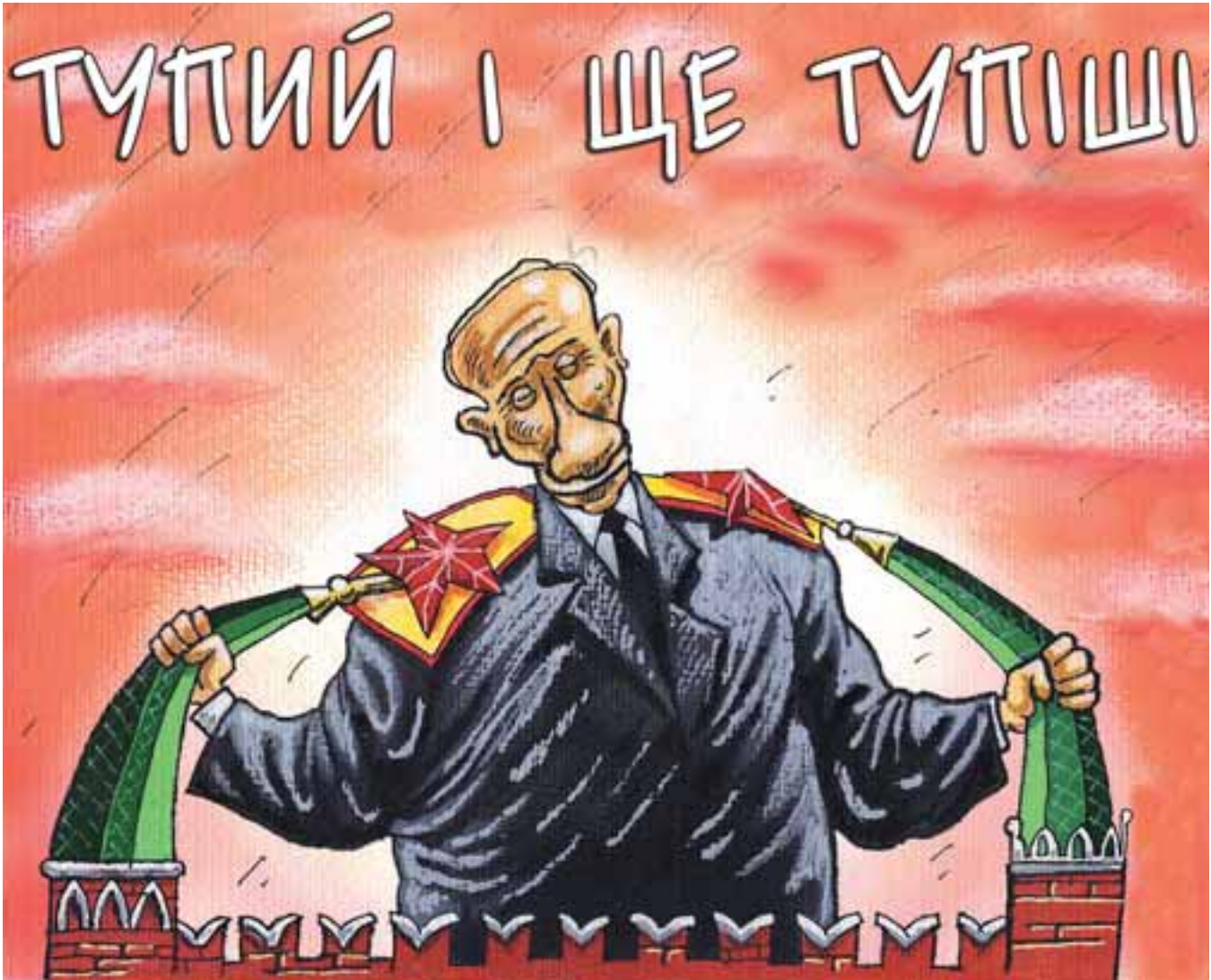
вання: хліб – 0,6 кг, жири – 20 г, крупи – 120 г, м'ясо – 30 г або риба – 75 г, цукор – 27 г. Безпосередньо в руки видавали лише хліб. Інші продукти використовували для приготування гарячих страв (двічі на день – зранку та ввечері). Тим, хто провинився, давали лише 200 г хліба. Прокидалися в'язні о 4-й годині ранку, лягали спати о 10-й вечора. Робочий день тривав 10-12 годин, не враховуючи часу для приходу на роботу і повернення.

Рідні та близькі «ворогів народу» часто теж зазнавали репресій. Зокрема дружини. Для цього потрібне було підтвердження інформації про «співпрацю із засудженим», якщо вона «була в курсі контрреволюційної роботи чоловіка» чи «її висловлювання можуть бути розцінені як соціально небезпечні та політично сумнівні». Було чимало випадків, коли до таборів потрапляли вагітні жінки, жінки з малими дітьми.

Документи НКВС свідчать: протягом 1944-1953 років за участь у визвольному русі чи його підтримку репресовано близько півмільйона осіб, з них 153 тисяч розстріляно, 134 тисячі ув'язнено і понад 200 тисяч депортовано. За попередніми даними, з 1927 року по 1990 рік було заарештовано понад мільйон осіб, більшість з яких 545 тисяч були засуджені чи розстріляні.

Компартійний режим, який правив більш як сім десятиліть, приніс українцям багато горя. Не всі онуки і правнуки тих, кого оголосили «ворогами народу» і розстріляли чи запроторили до концтаборів, знають, де їхні могили. Внаслідок «чисток», «боротьби з буржуазним націоналізмом» цей режим звів з білого світу мільйони українського люду. І хто б там що не говорив, але сьогоднішня демографічна криза певним чином обумовлена і тими страшними подіями, що відбувалися на українській землі не одне десятиліття.

Сергій ЗЯТ'ЄВ

Ой, як підфортунило їхньому благородію Владіміру Красна Лисина! Аж заздрісно. А спочатку ж ніяк пазли не склалися і козири до рук не йшли. Три червінця у «дурня» навіть прем'єрові Дімону Медведєву програв, як той не старався «погони» із шісток від головнокомандувача отримати, спеціально ходив не в масть і тузи під п'ятою точкою ховав. Потім намалювалося оте Шойгу, подряпало побідитовими шпорами паркет і зізналося, що видатний танк «Армата» тихо здувся й у серію не піде, бо за такі грубі гроші краще бригаду «тридцять-четвірок» наклепати, які, зрештою, за надувну «Армату» нічим не гірші і відрізняються лише формою башти. Ну ще й тим,

що Т-34 могли самостійно їздити, а «Армата» без тягової сили у вигляді коняк – ніяк. Отримавши у відповідь п'ятнадцятисантиметровим підбором президентського черевика по п'ятидесятисантиметровій тулії генеральського кашкета фасону «а-ля Піночет», міністр так званої оборони Росії остаточно розслабився в позі «не віноватая я» на подряпаному кремлівському паркеті і вже звідти добив їхнє благородіє контрольним зізнанням. Ну добив, то й біс із ним, чи є нам різниця, в яке місце. Тим більше, що ніхто й досі не може визначити, яким саме місцем президент Московсько-

го улусу думає – верхнім чи тим, що трохи нижче поперека. Так ось, міністр оборони добив Пахана залишків всія Русі тим, що винищувач п'ятого покоління, перероблений з «кукурудзяника» першого покоління шляхом встановлення на нього

реактивного двигуна, вихлопи з якого, спрямовані на пропелер, змушували останній крутитися втричі швидше і таким чином розганяти новітній винищувач до таких швидкостей, що пілот навіть не встигав зі встановленого кулемета Максима у ворожий «Фантом» поцілити, у серію також не піде. Літак сконструювали на кухні одного з лаборантів фірми Сухого і назвали на догоду видатному полководцю сучасності Владіміру Путіну на честь Кабаєвої – популярної чи то балерини, чи то гімнастки, чого вже ні вона, ні сам видатний полководець не пам'ятали. Вийшло красиво: «Су-Ка-123», що мало нагадувати полководцю ще одну його кохану – Коні, котра передчасно відійшла у свій собачий рай, не витримавши безмежної любові господаря.

Всю малину зіпсував якийсь юний та ще й на лихо тямущий натураліст, котрий накатав у Facebook, що бачив, як у небі над Клязьмою, де проводилися випробування, згряя ворон, зустрівшись із диво-літаком, несподівано перестала каркати і захлинулася сміхом. Після чого посипалась лапками догори вниз, тіпаючись у конвульсіях. Просто як ті чайки, що колись повелися таким же чином, натрапивши в Середземному морі на чудо-літакопотопельник «Адмірал Кузнецов». За розкриття

військової таємниці юната довелось на п'ять років відправити у тайгу – вивчати природу зсередини, а разом і технологію лісопоялу, проте у справу вже втрутилися міжнародні захисники тварин і пригрозили новими санкціями за знущення над пернатими. «Су-Ку» довелось знімати з виробництва, бо й від попередніх санкцій економіка Росія сягнула таких висот, що за хмарами її вже було ледь видно.

Але ж країну треба було чимось захищати! Кляті вороги не припиняли спроб оточити одну п'яту частину суходолу по усьому периметру, а ще й знизу і згори. Остання їхня провокація особливо засмутила гологокомандувача наймироблюнішої у світі популяції: під прикриттям космічного морю хтось крадькома підібрався до Міжнародної космічної станції «Союз МС-09» і висвердлив у ній дірку! Загадкова таємниця Всесвіту хвилювала розум народу, що встає з колін, так само, як Бермудський трикутник. Адже неможливо, щоб корпус російського космічного лайнера, виготовленого найкращою на планеті космічною промиловістю, тріснув через маніпуляції п'яного байконурського свердлувальника Вані Зюкіна, який уявив себе в березовому гаю і поліз із дрилем добувати відповідний сок. І тільки сам Владімір своїм потужним аналітичним розумом одразу ж допе-

трив, що це справа рук американської воєнщини, котра намагалася через ту дірку підглядіти, якими саме чудодійними молитвами російські космонавти утримують той молоток на орбіті.

Ну як тут не засумувати?

І раптом – поперло! Та ще й як поперло! В житті російського президента таке щастя було лише один раз, коли ще дзюдоїстом-початківцем він у лєнінградському підворотті відібрав у першокласника гаманець, а там знайшовся лоторейний білет, на який випав виграш – аж три рублі!

Так і тепер, джек-поти пішли косяками. Спочатку на роботу до небесної філармонії перебрався знаменитий гімноспівець «ДНР» Йося Кобзон. Владімір Владімірович його не любив. По-перше, за пишну шевелюру, якої сам собі він так і не зміг відростити, скільки не мазав голову яєчними жовтками. По-друге, за те, що Йося Давидович допик його спогадами про те, що його, Йосіну, пуповину закопали у Часовому Ярі, в чому Владіміру Путіну вчувався натяк: «З часом – в ярі!». Зрозуміло, що не в московський ресторан з циганами, а в яму

з червяками. І по-третє, найголовніше, за пісню, якою Йосип Кобзон прославив військову розвідку: «ГРУ моя, ти покинь мене, облаком, синім облаком, ти полети...»

ГРУ колишній майор КДБ не любив ще більше, ніж спочилого в Бозі заслуженого артиста «ДНР». Там служили суцільні красені-штірлиці, які, зустрічаючись у Дрездені з тодішнім завідувачем гарнізонного клубу, ніколи не відмовляли собі в задоволенні дати йому копняка і поцікавитися, скільки балалайок він уже завербував і чи пильно стежить за тим, аби ЦРУ не поцупила з його сейфа секретні ноти тунгуських народних пісень. Та ще й обзивалися як! Хай би вже просто «Вовою». А то ж якоюсь «Блідою Вавою»... Вава ображався, плакав, жалівся мамі і начальству, проте нічого не допомагало: окрім стеження за товаришами по службі йому нічого не доручали.

І раптом підвалив такий подарунок з Англії, що Владімір Владімірович мало не освідчився тамошній королеві в коханні, проте вчасно згадав про Аліну. З'ясувалося, що в Росії водяться ще дурніші телепні-

чекісти, ніж він! І де?! У тому самому ГРУ, синці від копняків якого не зникли в нього й досі, через що президент Росії змушений оголювати перед телекамерами лише торс, хоча з дитинства мріяв про інше.

Одне слово, два агенти ГРУ так вправно отруїли нервово-паралітичною гидотою «Новичок» свого колишнього колегу Скрипаля, його доньку і випадкову перехожу, що наступного дня про це знав увесь світ. Анлійські сищики не дарма з дитинства вивчають досвід Шерлока Холмса. Тамошні лейстреди, не надто поспішаючи, провели ретельне розслідування і виклали на загальний розгляд навіть фотки агентів з похвилинним розписом їхніх переміщень дорогами Великої Британії. Звичайно, замовником негайно ж визнали президента Росії, проте він вміло відбріхувався. Мовляв, знати нічого не знаю. Тягніть тих туристів у телевизор, нехай усі побачать, хто з нас дурніший — я чи ГРУ.

І «туристів» витягли. Вийшло ще те шоу! Бекаючи і мекаючи, пітніючи з незвички, такі собі Олександр Петров і Руслан Боширов повідали, як самі зателефонували керівниці потужного мейдїйного холдингу Маргариті Симоньян, номер особистого «мобільника» якої, ясна річ, можна знайти на будь-якому стовбі, і напросилися на інтерв'ю. Сама Маргарита Симоньян пояснювала

це так: «Вони відмовлялися давати інтерв'ю будь-кому іншому, тому що, за їхніми словами, вони мене знають по ефірах, читають мої соцмережі, і тому, за їхніми ж словами, довіряють». Так що цікаво було слухати твердження «Боширова», нібито він до всієї цієї історії ніколи не чув прізвища Скрипаля, при тому, що в ефірах мадам Маргарити це прізвище згадувалося 17 разів, не рахуючи згадувань у її постах у соцмережах.

Далі дует проспівав пісню про «Солберецький» (добре хоч не Люберецький) собор у Солсбері, який їм порадили подивитися друзі, заради чого вони туди й поперлися. Заселилися вдвох у дешевий одномісний номер у Лондоні і витратили два дні на поїздки в Солсбері заради того, щоб подивитися «шпиль заввишки 123 метри» і «найстаріший у світі годинник, який і досі працює». Це з пояснень того ж таки «Боширова», котрий, наморщивши лоба, згадував цитати з Вікіпедії, які зумів визуьрити. Ну а про те, що бажаний шпиль з годинником знаходяться в абсолютно протилежній стороні від будинку Скрипаля, біля якого цих двох зафіксували відеокамери, годі й говорити. Не вони перші «заблукали».

Головне, що честь Владіміра Путіна як не найтупішого чекіста було врятовано!

Олег ЯНОВСЬКИЙ

ОТРИМАЙ СОЦІАЛЬНУ КАРТКУ УЧАСНИКА АТО

Реєструйся на сайті

UKRAZOM.ORG

Безкоштовна гаряча лінія

0 800 50 75 75*

*дзвінки безкоштовні зі стаціонарних та мобільних телефонів

- юридичні консультації
 - медична допомога
 - психологічна підтримка
 - знижки у всеукраїнських торгових мережах
 - освітні та оздоровчі програми
- для учасників АТО та їхніх родин

ПРОТИ ВОРОГІВ – КУЛІ. ПРОТИ КОРУПЦІЇ РОЗГОЛОС!

Повідом про випадки
зловживань

044 454 44 21

Корупція в армії вбиває!
НЕ ЗАЛИШАЙСЯ БАЙДУЖИМ

Виклади свої факти на

www.defence-anticor.in.ua

АНТИКОРУПЦІЙНА ПРОГРАМА
МІНІСТЕРСТВА ОБОРОНИ УКРАЇНИ

НАУКОВИЙ ЦЕНТР
ПРОБЛЕМ ЗАПОБІГАННЯ
КОРУПЦІЇ У СЕКТОРІ
БЕЗПЕКИ ТА ОБОРОНИ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ОБОРОНИ
ІМ. І. ЧЕРНЯХОВСЬКОГО

**АРМІЯ! МОВА! ВІРА!
МИ ЙДЕМО СВОЇМ ШЛЯХОМ!**

МИ – УКРАЇНА

Петро Порошенко

